

FHS Krigsskolen

Bacheloroppgave

Kan norsk defensiv lykkes mot russisk offensiv?

En komparativ analyse av de teoretiske prinsippene for gjennomføringen av norsk defensiv og russisk offensiv relativ til hverandre

Av

Kristian Wennberg og Magnus Skjelten

Levert som en del av kravet til graden:

BACHELOR I MILITÆRE STUDIER MED FORDYPNING I LEDELSE OG LANDMAKT

Antall ord: 14 420

Innlevert: Mars 2023

Godkjent for offentlig publisering

Publiseringsavtale

En avtale om elektronisk publisering av bachelor/prosjektoppgave

Kadetten(ene) har opphavsrett til oppgaven, inkludert rettighetene til å publisere den.

Alle oppgaver som oppfyller kravene til publisering vil bli registrert og publisert i Bibsys Brage når kadetten(ene) har godkjent publisering.

Oppgaver som er graderte eller begrenset av en inngått avtale vil ikke bli publisert.

Jeg (Vi) gir herved FHS Krigsskolen rett til å gjøre denne oppgaven tilgjengelig elektronisk, gratis og uten kostnader	☒ Ja	☐ Nei
Finnes det en avtale om forsinket eller kun intern publisering? (Utfyllende opplysninger må fylles ut)	☐ Ja	☒ Nei
Hvis ja: kan oppgaven publiseres elektronisk når embargoperioden utløper?	☐ Ja	☐ Nei

Plagiaterklæring

Jeg (Vi) erklærer herved at oppgaven er mitt eget arbeid og med bruk av riktig kildehenvisning.

Jeg (Vi) har ikke nyttet annen hjelp enn det som er beskrevet i oppgaven.

Jeg (Vi) er klar over at brudd på dette vil føre til avvisning av oppgaven.

Dato: 31 – 03 – 2023

Magnus Skjelten, signatur

Kristian Wennberg, signatur

Forord

Denne bacheloroppgaven i militære studier med fordypning innenfor ledelse og landmakt, tar for seg en sammenligning av de norske prinsippene for defensiven og de russiske prinsippene for offensiven. Studien har foregått i perioden desember 2022 til mars 2023, og er vår avsluttende bacheloroppgave ved Krigsskolen. Arbeidet med oppgaven har vært utfordrende og tidvis krevende, men lærdommene vi tar med oss ut fra studien har veid opp for alle humper og strafferunder.

Vi vil bruke anledningen til å rette en takk til de som har støttet oss i arbeidet, og bidratt til at gjennomføringen av studien gikk såpass problemfritt som den gjorde. Stor takk til Palle Ydstebø, som har gitt av sin tid mellom avis- og TV-intervjuer og støtte oss i vårt arbeid. I tillegg rettes en takk til Astrid og Njell, for at dere har delt deres uavhengige og ufiltrerte meninger

Oslo, Krigsskolen

31-03-2023

Sammendrag

Hensikten med denne kvalitative studien er å belyse hvilke forhold som må utnyttes for at prinsippene for norsk defensiv og russisk offensiv skal lykkes relativt til hverandre. Den russiske invasjonen av Ukraina har vist at den konvensjonelle landstriden med defensive og offensive operasjoner fremdeles er gjeldende. Samtidig har den russisk-ukrainske krigen ført til en forverring av forholdet mellom NATO og Russland, og tilsvarende økt spenning i nordområdene. Denne endringen i det norske trusselbildet har igjen økt relevansen for den norske Hærens evne til å forsvare våre nordligste landterritorier.

Studien er gjennomført som en komparativ analyse, der en norsk og en russisk tilnærming har blitt kategorisert og analysert innenfor feltfunksjonene ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet. Den norske defensiven baseres på *Forsvarets Doktrine for Landoperasjoner* og den russiske offensiven på *Doktrine for forberedelser og gjennomføring av samvirkestrid, del 2 (bataljon, kompani)*. Analysen er gjennomført to-delt: Først en del-drøfting som har tatt for seg punktene: russisk ild sett opp mot norsk manøver, russisk manøver sett opp mot norsk ild, og russisk mobilitet sett opp mot norsk anti-mobilitet. Deretter en samlet drøfting som har sett på hele tilnærmingen i lys av ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet.

En norsk defensiv vektlegger en helhetlig plan som balanserer defensive prinsipper der forsvaret skal utføres dynamisk og aggressivt for å rive opp angrepet. Ild skal brukes kontinuerlig i hele operasjonsområdet, manøveren skal være dynamisk og anti-mobilitetstiltak skal etableres i dybde. Russisk offensiv vektlegger risikovillighet og en aggressivitet for å oppnå gjennombrudd og manøver mot dypet av fienden. Ild er hovedverktøyet for å nedkjempe en forsvarende styrke, der manøver og mobilitet skal muliggjøre bruken av ild.

Funnene i denne studien viser at det er særlig utnyttelsen av to forhold som påvirker hvorvidt den ene eller andre siden lykkes. Norsk defensiv sin evne til å kunne sinke, stanse og nedkjempe en russisk offensiv påvirkes i stor grad av lendet og hvordan det utnyttes. Skal den russiske offensiven lykkes fordrer det effektiv utnyttelse av ilden, særlig den indirekte, samt at den fysiske mengden med ressurser organiseres og utnyttes slik at et overlegent tempo i manøveren mot dypet kan opprettholdes.

BLANK MED HENSIKT

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	iv
Tabeller	viii
Forkortelser	ix
1. Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Definisjoner	2
1.3 Mål og problemstilling	3
1.4 Avgrensninger	3
2. Metode.....	4
2.1 Forskningsdesign	4
2.1.1 Datainnsamling, bearbeiding og tolkning	4
2.1.2 Komparativ analyse.....	6
2.2 Metodekritikk	7
2.3 Kilder og kildekritikk	8
3. Teori	9
3.1 Feltfunksjoner.....	9
3.1.1 Ild	9
3.1.2 Manøver	9
3.1.3 Mobilitet og anti-mobilitet	10
3.2 Norsk defensiv	10
3.2.1 Norsk doktrine overordnet	10
3.2.2 Hva vektlegges i defensiven.....	11
3.2.3 Hvordan defensiven søkes gjennomført.....	13
3.2.4 Norsk ild, manøver og anti-mobilitet	14
3.3 Russisk offensiv.....	15

3.3.1	Russisk doktrine overordnet.....	15
3.3.2	Hva vektlegges i offensiven	16
3.3.3	Hvordan offensiven søkes gjennomført	16
3.3.4	Russisk ild, manøver og mobilitet.....	18
4.	Drøfting	19
4.1	Russisk ild mot norsk manøver	20
4.1.1	Russisk forhåndsbekjempelse	20
4.1.2	Russisk ild i offensiven	22
4.1.3	Delkonklusjon	23
4.2	Russisk manøver mot norsk ild	23
4.2.1	Russisk manøver mot overgangslinjen.....	24
4.2.2	Russisk manøver mot dypet	25
4.2.3	Delkonklusjon	26
4.3	Russisk mobilitet mot norsk anti-mobilitet	27
4.3.1	Russisk omgåelse og hurtig gjennombrytning	27
4.3.2	Norsk evne til stans	28
4.3.3	Delkonklusjon	29
4.4	Samlet drøfting	29
4.4.1	Russisk angrep med tempo sett opp mot norsk dynamisk forsvar i dybden	30
4.4.2	Russisk forberedt gjennombrytning sett opp mot norsk stans.....	33
5.	Kontekstualisering.....	34
5.1	Ild og tempo i offensiven.....	34
5.1.1	Dødeligheten til den indirekte ilden og viktigheten av spredning	34
5.1.2	Utfordringer med toppstyrt ledelse av indirekte ild	35
5.1.3	Toppstyrt manøver i forfølgelsen	35
5.1.4	Utnyttelse av gjennombruddet	36

5.1.5	Tempo gjennom ild	36
5.2	Defensivens utnyttelse av lendet	37
5.2.1	Defensivens evne til stans	37
5.2.2	Mobile enheter i defensiven	37
6.	Konklusjon	38
7.	Litteraturliste	40

Figurer

Figur 1: Illustrasjon av fortolkningsprosessen i en hermeneutisk spiral.....	4
---	---

Tabeller

Tabell 1: Kodingen av kategorier inn mot bearbeiding, tolking og analyse av data..... 6

Forkortelser

BTG Bataljonsstridsgruppe

FDLO Forsvarets doktrine for landoperasjoner

HOSKGD Handlefrihet, offensiv opptreden, spredning, kringvern, gjensidig støtte, dybde

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Landmaktens unike natur ligger i dens evne til fysisk kontroll over landterritorium (Forsvarsstaben, 2004, s. 14; Forsvarets stabsskole, 2019, s. 100). Landmaktens hovedaktiviteter i konvensjonell krigføring deles inn i to former for operasjoner, defensive og offensive. Den kontinuerlige vekslingen fra den ene til den andre operasjonsformen, gjør at offensiven og defensiven alltid må ses på i sammenheng med hverandre (Forsvarsstaben, 2004, s. 75). Videre viser den russiske invasjonen av Ukraina at denne tradisjonelle inndelingen og definisjonen av landmaktens rolle og oppgaver, fortsatt er gjeldende. Den russisk-ukrainske krigen markerer i tillegg et skille i Norges sikkerhetspolitikk, som følge av en ytterligere forverring av forholdet mellom NATO og Russland. I forlengelsen av dette har nordområdene fått økt relevans for både Norge, Russland og NATO (Etterretningstjenesten, 2023, ss. 5-11). Summen av landstyrkenes og de norske nordområdenes økte relevans for Forsvaret, styrker dermed aktualiteten for en studie rundt den norske defensiven sett opp mot den russiske offensiven.

I 2016 undersøkte Øyvind Ravndal, i sin masteravhandling, den økte russiske operative evnen og dens mulige konsekvenser for Norges evne til å motstå et russisk angrep (Ravndal, 2016, ss. 8-11). Studien ble gjennomført som et scenaristudie i lys av den russiske invasjonen av Krim, samt tilspissingen i forholdet mellom NATO og Russland. Ravndal konkluderte den gang med at norske styrker kun ville ha begrenset evne til å nekte en russisk offensiv mot Øst-Finnmark (Ravndal, 2016, s. 94). Dette ble blant annet basert på den russiske styrkeoverlegenhet og utfordringer knyttet til den norske defensivens gruppering i det spesifikke landet. Denne bachelorstudien tar høyde for ujevnheten i styrkeforholdet som Ravndal identifiserte i sin studie.

Den russisk-ukrainske krigens innvirkning på det norske trusselbildet førte i 2022 til en beredskapsheving innad i Forsvaret. Dette var basert på vurderingen om en økt risiko for trusler mot landet (Etterretningstjenesten, 2023). Relevansen av en studie om Forsvarets evne til å motstå et russisk angrep, har derfor igjen blitt høyaktuelt. En kvalitativ sammenligning av den

norske defensiven og den russiske offensiven vil kunne belyse sentrale aspekter innenfor denne tematikken.

1.2 Definisjoner

Defensiven «har til hensikt å frata motstanderen muligheten til å forfølge sine målsetninger, og muliggjøre egne offensive aktiviteter» (Forsvarets stabsskole, 2019, s. 101).

En *doktrine* er «(...) en grunnleggende teori eller lære innenfor et bestemt område som gir grunnlag for hvordan noen bør handle eller noe burde være» (Nilstun, 2021)

Forskyvning er en «(...) permanent eller midlertidig tilsidesettelse av motstanderens kapasiteter for å hindre at de får avgjørende innvirkning på egne operasjoner» (Forsvarsstaben, 2004, s. 26).

Kraftsamling er «(...) konsentrasjon av overlegen kampkraft i tid og rom for å skape en avgjørelse» (Forsvarets stabsskole, 2019, s. 51).

Offensiven «(...) har til hensikt å påtvinge motstanderen vår vilje gjennom trusler om, eller bruk av, makt» (Forsvarets stabsskole, 2019, s. 101).

Sink skal «Hindre fienden i å ankomme ett bestemt sted før et nærmere angitt tidspunkt eller en bestemt hendelse har oppstått» (Hærens Våpenskole, 2015, s. 196).

Stans skal «Hindre tilgang til et angitt område eller forhindre fremrykning i en bestemt retning» (Hærens Våpenskole, 2015, s. 192)

Taktisk samvirke er en «(...) sammensetning av flere typer stridsenheter fra en taktisk komponent for gjennom komplementært samvirke å sikre nødvendig kampkraft til å løse et bestemt oppdrag» (Forsvarets stabsskole, 2019, s. 251).

Tempo er «(...) evnen til å holde en relativt høyere hastighet i forhold til motstanderen både i beslutningssløyfen og under gjennomføringen av operasjonen» (Forsvarsstaben, 2004, s. 53).

1.3 Mål og problemstilling

Målet med denne studien er å belyse ulike forhold som en norsk defensiv og en russisk offensiv vil måtte utnytte for å vinne over motparten. Studiet vil med det kunne bidra til en økt forståelse for de to ulike tilnærmingene og hvordan de gjennomføres mot hverandre.

Denne studien vil derfor ta for seg følgende problemstilling:

Hvilke forhold må utnyttes for at prinsippene for norsk defensiv og russisk offensiv skal lykkes relativ til hverandre?

1.4 Avgrensninger

Studien vil kun se på forhold tilknyttet de norske og russiske teoretiske prinsippene for bruken og ledelsen av offensiven og defensiven i gjennomføringen av landstrid. I tillegg legger studien til grunn en antatt ubalanse i styrkeforholdet mellom de to landene slik Ravndal (2016, s.72) beskriver det i sin studie, uten å gå inn på spesifikke styrker i de ulike organisasjonene. Dette gjøres for å sikre relevansen til funnene fra den komparative analysen, ved at analysen gjøres innenfor et realistisk rammeverk.

Bearbeiding og analyse av data vil foregå i rammeverket av feltfunksjonene ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet. Disse feltfunksjonene brukes siden de er teoretisk definerte byggeblokker for hvordan landmakten skal generere kampkraft (Forsvarsstaben, 2004, s. 55). Ild og manøver utgjør en avgjørende effekt i striden og mobilitet/anti-mobilitet har en nøkkelrolle i offensiven og defensiven (Forsvarsstaben, 2004, s. 59).

Studien legger definisjonene av begrepene i 1.2 *Definisjoner* til grunn. De aktuelle definisjonene har kun til hensikt å gi leseren en forståelse for begrepene. Det er norske tolkninger som er valgt, ettersom disse er lett tilgjengelig. Begreper som har en spesifikk betydning i studien, samt defineres ulikt i den norske og den russiske doktrinen, blir spesifisert utover i besvarelsen.

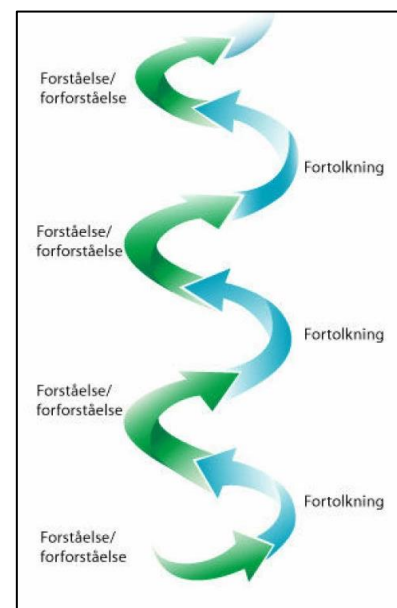
2. Metode

Studien tar utgangspunkt i en kvalitativ sammenligning av to ulike teoretiske tilnæringer for gjennomføringen av landstrid, der den ene er norsk defensiv strid og den andre russisk offensiv strid. Besvarelsen har til hensikt å belyse ulike forhold som en norsk defensiv og en russisk offensiv vil måtte utnytte for å vinne over motparten. Dette blir gjort gjennom en komparativ analyse. Johannessen et al. skriver at en komparativ analyse fordrer at brukeren har en grundig forståelse av tematikken, for at de konklusjoner og funn som identifiseres skal være overførbare og ha teoretisk relevans (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2011, ss. 209-211). Studien skal sikre en grundig forståelse av tematikken gjennom å bruke tankesettet i en grounded theory (Johannessen et al., 2011, s. 179). Dette innebærer en teoristyrte utvelgelse av kilder basert på informasjonsgap som dukker opp, og dermed et bredere teoretisk grunnlag inn i drøftingen. Forskningsdesignet blir presentert i den rekkefølgen det ble brukt i studien.

2.1 Forskningsdesign

2.1.1 Datainnsamling, bearbeiding og tolkning

Innledningsvis i forskningsperioden benyttet vi deler av tankesettet fra Strauss og Corbins teori, grounded theory, for innsamling, bearbeiding og tolkning av data (Johannessen et al., 2011, s. 179). Hensikten med metoden er enten å skape en grundig forståelse for eksisterende fenomener eller utvikle teorier om mindre kjente fenomener (Johannessen et al., 2011, s. 179). Metoden ble i denne studien brukt for å skape en grundig forståelsen om den norske offensive og den russiske defensiven. Grounded theory vektlegger i tillegg at empirien står i sentrum, og metoden har dermed en induktiv tilnærming. Videre i studien ble bearbeiding og tolking av data understøttet av prinsippene fra en hermeneutisk spiral (figur 1). Teorien vektlegger et skiftende fokus mellom forforståelse og fortolkning av data, for at brukeren skal være bevisst hvordan egne synspunkt påvirker tolkningen (Johannessen et al., 2011, ss. 364-365). Dette gjøres ved at brukeren skifter mellom å undersøke enkeltaspekter alene og aspektenes rolle i helheten. Summen av de to teoriene ble derfor brukt til å tilegne seg en

Figur 1: Fortolkningsprosessen i en hermeneutisk spiral illustrert. (Grafikk: Mette Friis-Mikkelsen) Hentet fra <https://forskning.no/filosofiske-fag/hva-er-hermeneutikk/722732>

inngående forståelse for den norske defensiven og den russiske offensiven inn mot den komparative analysen.

I oppstarten av forskningsperioden hadde vi en bedre forståelse for den norske tilnærmingen enn den russiske. Kombinasjonen av grounded theory og hermeneutisk spiral ble derfor et sentralt aspekt i besvarelsen for å håndtere denne ubalansen. For å opparbeide en så lik forståelse av de to tilnærmingene som mulig, ble den innledende innsamlingen og bearbeidingen av data først konsentrert rundt den russiske tilnærmingen. Dette for å tilegne oss økt kunnskap om den russiske tilnærmingen uten å bli farget av den norske. Summen av dette arbeidet gjorde at vi fikk en grundigere forståelse av begge tilnærmingene.

Parallelt med innsamlingen ble dataen bearbeidet i tråd med prinsippene fra grounded theory og hermeneutisk spiral. Dette innebar at data ble sortert i et felles rammeverk gjennom åpen koding i kategoriene ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet. Dette fordi ild og manøver er de feltfunksjonene som i stor grad utgjør den avgjørende effekten innenfor landstriden, og mobilitet/anti-mobilitet har en nøkkelrolle i offensiven og defensiven (Forsvarsstaben, 2004, s. 59). Det ga anledning til en strukturert innhenting, bearbeiding og tolking av data innenfor et felles rammeverk. Tolkingen av data fra begge doktrinene ble gjort innenfor samme underkategorier og verdier (se tabell 1). Hensikten med denne fremgangsmåten var å skape ytterligere dybdeforståelse og å legge forutsetningene for den komparative analysen (Johannessen et al., 2011, ss. 185-187). Samtidig bidro summen av det felles rammeverket og skiftendene fokus mellom del og helhet til en aktiv adressering av egen forforståelse.

Tabell 1: Kodingen som ble benyttet i studien

KATEGORI	UNDERKATEGORI	VERDIER
Ildstøtte	Dødelig ild	Ødeleggende – muliggjørende
	Ikke-dødelig ild	
	Direkte ild	
	Indirekte ild	
Manøver	Formasjoner og utgruppering	Konsentrasjon – spredning
		Dybde – bredde
		Hastighet – sikkerhet
Mobilitet (RUS)	Ambisjonsnivå hinder	Gjennombrytning – omgåelse
Antimobilitet (NOR)	Ambisjonsnivå hinder	Stans – sink

2.1.2 Komparativ analyse

En komparativ analyse er en systematisk sammenligning av to eller flere studieobjekt, med den hensikt å belyse likheter eller ulikheter mellom objektene (Norsk Utenrikspolitisk Institutt, 2022). Dette innebærer at en først analyserer enkeltaspekter isolert, deretter helheten. Andersen argumenterer for at en slik systematisk sammenligning i en komparativ analyse vil bidra til økt presisjon og flere nyanseforskjeller i funnene, og dermed gi de større overføringsverdi (Andersen, 1997).

I studien ble denne metoden brukt for å sammenligne den norske defensiven og den russiske offensiven, basert på funnene fra innsamlingen, bearbeidelsen og tolkingen av datagrunnlaget. For å oppnå dette ble det gjennomført en to-delt analyse. Den første delen av analysen, del-drøftingen, tok utgangspunkt i ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet, og definerte analysepunkter som svarte til hver kategori og tilhørende verdier i tabell 1. Analysepunktene er: russisk ild sett opp mot norsk manøver, russisk manøver sett opp mot norsk ild, og russisk mobilitet sett opp mot norsk anti-mobilitet. Disse ble analysert isolert fra hverandre, for å identifisere ytterpunkter i tilnærmingene. Delkonklusjonene fra denne analysen ble deretter tatt med inn i del to av analysen, samlet drøfting. Denne så på hele tilnærmingen og den samlede

effekten av ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet relativ til hverandre. Summen av den komparative analysen ga svar på problemstillingen i studien.

Analysen blir etterfulgt av en kontekstualisering, for å gi en økt relevans og overføringsverdi av funnene. Kontekstualiseringen baseres på enkelthendelser fra den russisk-ukrainske krigen som belyser relevansen av funnene i en moderne kontekst. Den har *kun* til hensikt å bidra til økt overføringsverdi og relevans, og må sees på uavhengig av den komparative analysen ettersom den ikke er ment for å understøtte analysen. Kombinasjonen av analysen og kontekstualisering skal øke overføringsverdien av funnene gjennom å eksemplifisere hvordan de kan se ut på et stridsfelt og hvordan de teoretiske styrkene kan operasjonaliseres.

2.2 Metodekritikk

Utfordringene med den komparative analysen er primært knyttet til forståelsen av den russiske tilnærmingen. Mistolking og ikke tilstrekkelig forståelse for en av tilnærmingene kan føre til direkte påvirkning av validitet og relevans til studien. Det at forståelsen for den russiske tilnærmingen baserer seg på tolkningen av den russiske doktrinen fra 2006 og at vi ikke har identifisert om den russiske hæren har andre doktriner som utfyller denne, vil kunne gjøre at dataen som er samlet inn ikke gir en fullstendig forståelse for tilnærmingen. Dette er en konsekvens av utfordringene knyttet til innsamling og oversettelse av slike kilder. Tross dette vil studien fremdeles kunne belyse relevante momenter i den russiske doktrinen fra 2006, selv om det skulle vise seg at det finnes andre doktriner som gir en bredere eller annen forståelse for den russiske tilnærmingen.

En ytterligere kritikk av det metodiske valget i studien er at den russiske doktrinen er oversatt fra russisk til engelsk med Google Translate. Dette innebærer at fagtermer og tydeliggjøringer i doktrinen kan ha forsvunnet i oversettingen eller blitt mistolket. Presist fagspråk gir som oftest en ekstra dimensjon til det som skrives og enkelte ord kan ha spesifikk betydning (Hærens Våpenskole, 2020, ss. 5-6). Feil i oversettingen kan derfor ha ført til at vi har misforstått betydningen eller i for stor grad tillagt vår egen forståelse til deler av innholdet i doktrinen. For å redusere risikoen for dette ble oversettelsen kryssjekkert opp mot *The Russian Way of War* (2017), som er den amerikanske hærens tolkning av doktrinen (Grau & Bartles, 2017, ss. V-VI). Dette gjaldt spesielt for viktige prinsipper, ettersom disse blir viet stor plass i den

amerikanske tolkingen. Selv om mistolkninger kan ha oppstått vil studien fortsatt være relevant, ettersom summen av den amerikanske tolkingen og vår oversettelse, trolig ga oss tilstrekkelig forståelse for den russiske tilnærmingen.

2.3 Kilder og kildekritikk

Studien har vurdert kildene gjennom kildekritisk tenkning, som har til hensikt å sikre studiets validitet og pålitelighet (Rienecker & Jørgensen, 2013, ss. 126-127). Det ble benyttet to hovedkilder, *Forsvarets Doktrine for Landoperasjoner (FDLO)* og *Doktrine for forberedelser og gjennomføringen av samvirkestrid, del 2 (bataljon, kompani)*. Valget av hovedkilder ble basert på den russiske doktrinen, der oversettelse og tolkning resulterte i valget av den norske motsatsen. Denne fremgangsmåten ble benyttet for å sikre at de to hovedkildene var gyldige motsatser.

Den russiske hovedkilden, *Doktrine for forberedelser og gjennomføringen av samvirkestrid, del 2 (bataljon, kompani)*, setter de gjeldende bestemmelsene for planlegging og gjennomføring av samstrid på bataljons- og kompaninivået (Minoborony Rossii, 2006, s. 2). Den norske hovedkilden, *FDLO*, har til hensikt å gi overordnede retningslinjer for bruken, utviklingen og ledelsen av landmilitære kapasiteter. *FDLO* holder seg på et teoretisk plan og anviser ikke til teknikker for utførelse av prinsippene (Forsvarsstaben, 2004, s. 13). Dette medførte dermed et informasjonsgap i forståelsen av tilnærmingen. Bearbeidningen og tolkingen av den norske tilnærmingen støttet seg derfor primært på *Håndbok for taktikk (2020)* og i noe grad *Stormtroppen i felt (2012)*. Disse går mer i dybden på utførelsen av prinsippene i *FDLO*.

Observasjonene fra den russisk-ukrainske krigen ble basert på rapporter og analyser fra vestlig, statlige kilder eller fra uavhengige tenketanker, til tross for at krigen også er godt dokumenterte av russiske kilder. Vestlige kilder ble brukt ettersom de var mer tilgjengelig og enklere å kryssjekke opp mot flere kilder, sammenlignet med de russiske kildene. Observasjonene er derfor farget av vestlig syn, noe som kan påvirke hvordan hendelsene ble fremstilt ettersom den russiske siden ikke tas med. Vektleggingen av vestlige eller uavhengige kilder, vil likevel lite trolig påvirke validiteten til kontekstualiseringen, ettersom den kun har til hensikt å eksemplifisere hvordan funnene *kan* brukes.

3. Teori

Teorikapitlet vil presentere det teoretiske grunnlaget som studien baseres på. Det vil først redegjøres for feltfunksjonene ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet. Deretter redegjøres den norske defensiven og til slutt den russiske offensiven. Den norske og russiske redegjørelsen fokuserer først på doktrinen, så operasjonsformen, deretter gjennomføringen av striden og til slutt hvordan ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet vektlegges i doktrinen.

3.1 Feltfunksjoner

Feltfunksjonene er beskrevet i *Forsvarets doktrine for landoperasjoner* som et rammeverk av funksjoner som kombinert utgjør landmaktens samlede kampkraft (Forsvarsstaben, 2004, s. 55). Feltfunksjonene er manøver, ild, etterretning, beskyttelse, luftvern, logistikk og kommando. Mobilitet og anti-mobilitet er en del av beskyttelse, og har en sentral rolle i offensiv og defensiv strid. Feltfunksjonene har til hensikt å skape fleksibilitet i hvordan landstyrkene organiseres og brukes. Ild og manøver er de som utgjør den avgjørende effekten, understøttet av de andre funksjonene (Forsvarsstaben, 2004, s. 59).

3.1.1 Ild

Ild er bruken av dødelig og ikke dødelig ild for å påvirke fienden slik at han oppgir sine ambisjoner (Forsvarsstaben, 2004, s. 57). Dødelig ild er det mest brukte. Den omhandler ødeleggelsen av fiendens styrker og kampkraft, samt reduksjon av kampviljen gjennom frykten og kaoset det kan skape (Forsvarsstaben, 2004, ss. 57-59). Ikke-dødelig ild søker å påvirke fienden uten ødeleggelse, og rettes sådan mot fiendens vilje eller forhold som påvirker hans stridsevne (Forsvarsstaben, 2004, s. 59). Røykskjerm er et eksempel på dette. Ilden kan bli levert av direkte effektorer, i form av flatbane fra eksempelvis håndvåpenprosjektiler, eller indirekte effektor, fra eksempelvis artilleri eller langtrekkende missiler. En effektor er et system, person eller materiell som leverer ikke-dødelig eller dødelig påvirkning (Forsvaret, 2021, s. 53).

3.1.2 Manøver

Manøver er den fysiske forflytning av styrker i tid og rom. Manøver handler om å oppnå en fordel relativ til fienden, og gjennomføres ofte i kombinasjon med ild eller potensiale for å

bekjempe med ild. Manøvreringen søker å skape en situasjon hvor fienden kan påvirkes, enten gjennom en forskyvning eller direkte ild (Forsvarsstaben, 2004, s. 56). Effektiv manøver må balansere mellom konsentrasjon og spredning, hastighet og sikkerhet, bredde og dybde, siden dette er elementer som sier noe om risikoen en tar med manøveren og hva en kan oppnå i situasjonen (Forsvarsstaben, 2004, s. 56). Manøvrering som balanseres mellom disse elementene kan bidra til å øke effekten av egne stridsmidler og effektorer, hindre fienden i å yte effektiv motstand eller gjennomføre mottiltak som følge av påvirkningen.

3.1.3 Mobilitet og anti-mobilitet

Mobilitet og anti-mobilitet har til hensikt å redusere fiendens mobilitet, øke egen mobilitet og opprettholde egen stridsevne (Forsvarsstaben, 2004, s. 60). Feltfunksjonen omhandler ikke rettet effekt mot en fiende, men om skjerming av egne styrker slik at de kan påvirke fienden gjennom ild og manøver. Mobilitet fokuserer på egne styrker, og handler om å opprettholde fremkommelighet, være uavhengig av infrastruktur og bryte gjennom sperringer og hinder (Forsvarsstaben, 2004, s. 61). Et hinder er enten naturlige terrengformasjoner som elver og fjell, eller kunstig hindringer som bygninger, minefelt og piggråd. Det blir først en sperring når et hinder brukes aktivt av enheter for å påvirke og påføre fienden tap av materiell, personell og tid (Hærens Våpenskole, 2021, s. 40). Anti-mobilitet fokuseres mot fienden, hvorpå det handler om tiltak som sperringer, ødeleggelses og konstruksjoner som har til hensikt å påvirke fiendens evne til å opprettholde mobilitet (Forsvarsstaben, 2004, s. 61). Med anti-mobilitet søker en å påvirke fiendens evne til å kombinere ild og manøver mot egne styrker.

3.2 Norsk defensiv

3.2.1 Norsk doktrine overordnet

Forsvarets doktrine for landoperasjoner setter retning for hvordan landmilitære kapasiteter skal brukes (Forsvarsstaben, 2004, s. 13). *Håndbok i taktikk* går noe mer i dybden og skal fastsette et felles språk- og begrepsapparat innen taktikk for den norske hæren (Hærens Våpenskole, 2020, s. 6). Doktrinene vektlegger at planene for bruken av landmakten skal være enkle i gjennomføringen, striden skal føres offensivt, samt med et fysisk og mentalt tempo som har høyere hastighet relativ til fienden. Samtidig skal egne styrker kraftsamles mot fiendens svakheter. I tillegg skal sikkerhet og handlefrihet ivaretas gjennom plan, aktive tiltak og en reserve (Forsvarsstaben, 2004, ss. 47-55). Kampkraften skal i tillegg optimaliseres gjennom

synkronisering, selvorganisering, bruk av feltfunksjonene og ledelse. Herunder ligger kombinerte effekter, integrering av kampkraft fra de andre våpengrenene, styrkeorganisering og en tydeliggjøring av kraftsamlingsretning som faktorer for økt kampkraft (Forsvarsstaben, 2004, s. 80). I selve gjennomføringen og ledelsen av operasjoner vektlegges intensjonsbasert ledelse. Det er en ledelsesfilosofi som søker å skape initiativ gjennom desentralisert ledelse og et økt rom for handlefrihet og tempo ved at beslutningsmyndigheten flyttes ned i organisasjonen (Forsvarsstaben, 2004, s. 83). Dette ligger altså til grunn før besvarelsen går inn på defensive operasjoner spesifikt.

3.2.2 Hva vektlegges i defensiven

FDLO sier at defensive operasjoner gjennomføres når fienden har initiativet. Hensikten er å ødelegge fiendens styrker og bryte opp angrepet for å hindre fienden i å nå sine målsettinger (Forsvarsstaben, 2004, s. 125). Doktrinen vektlegger offensiv opptreden for å tilrive seg initiativet, samt for å tvinge fienden til kraftsamling av sine ressurser slik at muligheter oppstår andre steder på stridsfeltet. Dette henger sammen med tydeliggjøringen om at offensive og defensive operasjoner ses på som en helhet, hvor det vil være kontinuerlig veksling mellom dem (Forsvarsstaben, 2004, s. 75). I tillegg til å rive opp fiendens angrep, er målsetningen med defensive operasjoner å binde fienden for å kunne gå på offensiven andre steder, kjøpe tid til egne forberedelser eller å fysisk holde et stykke lende (Forsvarsstaben, 2004, s. 125). Militærteoretikeren Clausewitz er tydelig på at forsvarsstrid er den sterkere formen for strid, men at krigen ikke kan vinnes ved å kun være i forsvar. Clausewitz sier at det er primært to karakteristikk ved defensiv strid, vente på at fienden skal angripe og å avstå angrepet (Howard & Paret, 1993, s. 427). Norsk doktrine tydeliggjør nettopp defensivens fordel med tid tilgjengelig, og at tiden må utnyttes til forberedelser både før striden og i korte opphold underveis (Hærens Våpenskole, 2020, s. 36). Det for å sikre forsvarende part sin fordel av blant annet forberedte stillinger og effektive sperringer.

Norsk doktrine sier at det er primært fire typer defensive operasjoner som gjennomføres, hvorav det veksles mellom de ulike i løpet av defensiv strid (Forsvarsstaben, 2004, ss. 129-131). De ulike typene av defensive operasjoner er: *Mobilt forsvar* som er fiendefokusert og handler om å ødelegge eller slå fienden ved å la han rykke frem slik at han eksponerer seg for motangrep (Forsvarsstaben, 2004, s. 129). *Områdeforsvar* som er lendefokusert og har til hensikt å holde

et stykke lende eller å nekte en fiende tilgang til det lendet gjennom bruken av ild (Forsvarsstaben, 2004, s. 129). *Oppholdende strid* som søker å selge rom mot tid og samtidig påvirke fienden, for å eksempelvis muliggjøre etableringen av forsvar eller forme han (Forsvarsstaben, 2004, s. 130). Den siste er *tilbaketrekning*, som er en planlagt og organisert tilbaketrekning av egne styrker, enten i stridskontakt eller ikke (Forsvarsstaben, 2004, s. 131). Uavhengig av typen operasjon som gjennomføres på overordnet nivå, så kan det på lavere nivået gjennomføre flere ulike defensive operasjoner samtidig (Hærens Våpenskole, 2012, s. 127). Videre så deles operasjonsområdet inn i tre områder. Enten etter hensikt: formende, avgjørende og understøttende operasjoner, eller etter rom: operasjoner på dypet, i det nære området og i det bakre (Forsvarsstaben, 2004, s. 126). Dette skal sikre effektiv styrkeorganisering og -disponering, for å muliggjøre kontinuerlig påvirkning og tilbake ta initiativet.

Uansett hvilken type defensiv operasjon som gjennomføres, så vektlegges de defensive prinsippene: Handlefrihet, offensiv opptreden, spredning, kringvern, gjensidig støtte og dybde, forkortet HOSKGD (Hærens Våpenskole, 2020, s. 39). *Handlefrihet* handler om å møte det uforutsette gjennom for eksempel å ha en reserve eller en plan som i seg selv gir fleksibilitet i møte med en stadig endrende situasjon. *Offensiv opptreden* har til hensikt å tilrive seg initiativet og bryte opp fiendens angrep, gjennom eksempelvis et motangrep eller fremskutte patruljer i fiendens bakre (Hærens Våpenskole, 2020, s. 40). *Spredning* skal bidra til økt overlevelse mot fiendens ild, og muliggjøre utnyttelsen av våpensystemer med ulike rekkevidde. Spredning må likevel ikke gå ut over evnen til å kraftsamle ilden. Skjul og villedning er også en del av spredning (Hærens Våpenskole, 2020, s. 41). *Kringvern* for å være forberedt på å forsvare seg 360 grader. *Gjensidig støtte* skal dekke hull mellom forsvarsstillinger slik at enkeltstillinger ikke kan angripes uten at fienden bli påvirket fra andre stillinger. Lendet og våpenrekkevidde er styrende for i hvor stor grad gjensidig støtte kan oppnås (Hærens Våpenskole, 2020, s. 41). *Dybde* skal gi forsvaret tidlig varsling, kunne påvirke fienden over tid og sikre overraskelse ved å stanse fiendens oppklaring slik at eksempelvis motangrepsstyrker eller gruppering forblir ukjent for fienden (Hærens Våpenskole, 2020, s. 41). Effektiv dybde vil kunne hindre fiendtlig gjennombrudd og nekte tempo fremover som følge av den kontinuerlige påvirkningen.

3.2.3 Hvordan defensiven søkes gjennomført

FDLO deler selve gjennomføringen av defensive operasjoner i to hoveddeler: (1) Opprette stridskontakt med fienden og bedrive oppholdende strid. (2) Strid i hovedstridsområdet (Forsvarsstaben, 2004, s. 127). Denne oppdelingen skal sikre at fienden påvirkes med ild så tidlig som mulig, for deretter kontinuerlig påvirkes og formes bakover til et hovedstridsområdet hvor hovedstyrken skal slå fienden. Stridskontakten søkes først å opprettes med langtrekkende indirekte ild, før bakkestyrkene går i direkte stridskontakt (Forsvarsstaben, 2004, s. 127). Den indirekte påvirkningen søkes å opprettholdes gjennom hele operasjonen for å hindre effektiv manøvrering og gjøre kritiske kapasiteter irrelevant. Når bakkestyrkene har etablert stridskontakt iverksettes oppholdende strid bak mot hovedstridsområdet. Doktrinen vektlegger her høy grad av mobilitet og aggressivitet for å slite ut fienden på vei bakover, og for å selv ikke bli bundet i avgjørende strid (Hærens Våpenskole, 2020, s. 36). Når striden nærmer seg hovedstridsområdet inngår styrken som har drevet oppholdende strid, enten i forsvarsstillingene eller gjennomfører et stridsavsbrudd og innpassering av egne fremste linjer (Forsvarsstaben, 2004, s. 127). Innpassering av fremste linjer ses på som en kompleks og kritisk operasjon hvor nøye koordinering og samtrening kreves. Etter innpassering kan styrken reorganiseres og gå inn som en del av reserven eller løse andre oppdrag. Målsetningen i første del av striden er dermed å redusere handlefriheten til fienden, slite han ut og forme han inn mot neste operasjonsområdet hvor selve striden vil forekomme.

Andre hoveddel, strid i hovedstridsområdet, starter når fienden er innenfor rekkevidden til egne flatbanevåpen (Forsvarsstaben, 2004, s. 127). Striden føres overordnet enten som mobilt forsvar eller områdeforsvar, hvor *FDLO* vektlegger en integrert og planlagt bruk av ild, manøver og sperringer som en del av den defensive striden (Forsvarsstaben, 2004, s. 130). Avhengig av type defensiv operasjon så formes enten fienden inn i engasjementsområder for der å bli slått av motangrepsstyrker, eller så holdes lendet og fienden ødelegges med effektorer fra statiske stillinger. Ved et områdeforsvar utgrupperes det i mindre dybde enn ved mobilt forsvar, ettersom områdeforsvaret oftest gjennomføres steder hvor lendet er sterkt (Forsvarsstaben, 2004, s. 129). Områdeforsvar gir dermed mer mulighet for kraftsamling enn ved mobilt forsvar, hvor doktrinen til gjengjeld vektlegger mobilitet og dybde for å lykkes. Uavhengig av type operasjon så søker forsvaret å utnytte naturlige hinder eller etablere kunstige hinder slik at fienden stanses og påvirkes med direkte og indirekte ild, samt gjøres sårbar for motangrep (Hærens Våpenskole, 2020, s. 43). Ved mobilt forsvar aksepteres det at deler av fienden

passerer sperringer slik at den kan isoleres og slås, mens ved områdeforsvar skal ikke sperringene passeres (Hærens Våpenskole, 2020, s. 43). Videre vektlegger *FDLO* informasjonsflyt som viktig i selve gjennomføringen av operasjoner, slik at sjefen kontinuerlig kan fatte tiltak for å best mulig løse den defensive striden (Forsvarsstaben, 2004, s. 129). Slike tiltak kan eksempelvis være endring av kraftsamling, bruk av reserve eller iverksettelse av motangrep. Samtidig som det strides i hovedstridsområdet så søkes påvirkningen på dypet å opprettholdes (Forsvarsstaben, 2004, s. 129). Det kan gjennomføres med blant annet indirekte ild eller patruljer som tar ut ledelseelementer og kritiske kapasiteter, slik at fienden hindres i å slåss effektivt i hovedstridsområdet. Den defensive striden gjenspeiler det overordnede tankesettet til doktrinen og skal føres dynamisk og aggressivt for å ødelegge fiendens mulighet til å angripe.

3.2.4 Norsk ild, manøver og anti-mobilitet

Ild skal brukes i hele operasjonsområdet samtidig for å muliggjøre egen manøver, rive opp fiendens angrep og hindre fienden i effektiv kraftsamling (Forsvarsstaben, 2004, ss. 125-131). Dødelig og ikke-dødelig ild brukes både indirekte og direkte for å oppnå en kontinuerlig påvirkning, samt for å påføre tap, forme og slite ut fienden. Ilden skal brukes offensivt og *FDLO* sier at enhver mulighet til å påvirke fienden med indirekte ild skal benyttes (Forsvarsstaben, 2004, s. 127). Dødelig og ikke dødelig ild skal også muliggjøre mobilt forsvar, tilbaketrekning, oppholdende strid og områdeforsvar, hvor det vektlegges at ilden skal synkroniseres slik at den utnyttes maksimalt (Hærens Våpenskole, 2021, s. 42). Gjennomgående i defensive operasjoner brukes ilden i kombinasjon med manøver og sperringer for å ta tilbake initiativet fra fienden. Doktrinen vektlegger med det primært dødelig ild og en fysisk ødeleggelse av fienden for å påvirke viljen hans til videre kamp.

Manøver i norsk defensiv har til hensikt å muliggjøre kraftsamling av effekter for å påvirke fienden (Forsvarsstaben, 2004, s. 81). Høy mobilitet, et høyere tempo relativ til fienden og en aggressiv manøver skal slite ut fienden og rive opp angrepet (Hærens Våpenskole, 2020, s. 36). Norsk doktrine vektlegger videre en uforutsigbar manøver, der fienden tvinges i ufordelaktige posisjoner og defensiven tar enhver mulighet til å angripe, for å lykkes (Forsvarsstaben, 2004, s. 102; Hærens Våpenskole, 2020, s. 36). Overordnet i defensive operasjoner så søkes dybde i manøveren ved å tidlig opprette stridskontakt, for så å sinke gjennom oppholdende strid

(Forsvarsstaben, 2004, s. 127). I hovedstridsområdet vektlegges enten mobilt eller områdeforsvar. Er det mindre sterkt lende prioriteres ofte mobilt forsvar. Manøver ved oppholdende strid og mobilt forsvar krever større spredning og dybde enn ved et områdeforsvar, der styrkene vil konsentreres mer og dybden snevres inn, for å fysisk holde et område (Forsvarsstaben, 2004, s. 130). Manøveren prioriterer med det dybde over bredde, samt spredning og hastighet, hvor graden av dybde, spredning og hastighet tilpasses iht. lendet, situasjon og type operasjon.

Anti-mobilitet skal bidra til at defensiven kan nytte ild og manøver effektivt gjennom å begrense fiendens manøvreringsmulighet og ødelegge tempoet (Hærens Våpenskole, 2020, s. 36; Forsvarsstaben, 2004, s. 129). Anti-mobilitet søkes brukt gjennom å forsterke naturlige hinder eller lage kunstige, for å etablere sperringer i dybden slik at fienden må bryte seg gjennom flere ganger (Hærens Våpenskole, 2020, ss. 36-41). I den innledende fasen i striden og ved mobilt forsvar er ambisjonen primært sink, for å sikre egen manøver og muliggjøre bruken av ild til å påføre fienden tap. I sterkt lendet eller i et områdeforsvar søkes oftere ambisjonen stans, for å nekte fienden tilgang på lendet og påføre han tap gjennom effektiv bruk av ild (Hærens Våpenskole, 2020, ss. 36-41). Dersom defensiven skal lykkes med den forsterkende effekten anti-mobilitet søker å oppnå, så krever det en grundig planlegging for hvilke tiltak som skal fattes og hvordan summen av disse tiltakene skal påvirke fiendens mobilitet (Forsvarsstaben, 2004, s. 61; Hærens Våpenskole, 2020, s. 56).

3.3 Russisk offensiv

3.3.1 Russisk doktrine overordnet

Den russiske doktrinen for samvirkestrid setter hovedprinsippene for forberedelser og gjennomføring av operasjoner for BTG-er bestående av motorisert infanteri og stridsvogn (Minoborony Rossii, 2006, s. 2). BTG-en skal være understøttet av samvirkeelementer med alle kapabiliteter som er nødvendig for å kunne operere selvstendig, samtidig som den er understøttet av flere forskjellige effektorer som kan levere indirekte ild med ulik rekkevidde og kapasitet. Prinsippene som doktrinen setter er grunnlaget for taktiske handlinger i møte med hver enkelt situasjon, og skal anvendes med en høy grad av kreativitet (Minoborony Rossii, 2006, s. 2). Ild og manøver skal utnyttes koordinert for å lykkes, hvorav ild anses som hovedverktøyet for å slå fienden og manøver skal sørge for en fordelaktig posisjon relativ til

fienden, samt muliggjøre bruken av ild (Minoborony Rossii, 2006, ss. 5-7). Uavhengig av typen operasjon vektlegges følgende generelle prinsipper: høy grad av koordinering av styrker og effektorer, konsentrasjon av innsats på riktig sted til riktig tid, overraskelse gjennom sluhet og modige offensive manøvreringer, og en bestemt søken etter å fullstendig nedkjempe fienden og innprente egen vilje på han (Minoborony Rossii, 2006, s. 17). Dette offensive og fremoverlente tankesettet ligger altså til grunn når oppgavebesvarelsen nå ser nærmere på offensive operasjoner.

3.3.2 Hva vektlegges i offensiven

Offensive operasjoner gjennomføres for å slå fienden, ta gitte områder eller lende for å lage forutsetninger for videre handlinger (Minoborony Rossii, 2006, s. 3). Dette gjøres ved å bruke alle tilgjengelige midler for å skape avgjørelse og påføre så mye skade på fienden at han ikke lenger klarer å yte motstand (Minoborony Rossii, 2006, s. 176). Offensiven gjennomføres med høyt tempo, ustanselig natt og dag, med påvirkning av fienden simultant i fronten, flankene og bakre for å skape en fordelaktig situasjon (Minoborony Rossii, 2006, s. 176). Doktrinen vektlegger altså et offensivt og aggressivt tankesett, hvorpå en skal søke å omgå hindringer og nedkjempe fienden på marsj for å opprettholde fremgang.

3.3.3 Hvordan offensiven søkes gjennomført

Offensiven starter med en forhåndsbekjempelse ledet på et overordnet nivå for å myke opp fienden (Minoborony Rossii, 2006, s. 232). Hovedmålet med ilden er ødeleggelse, men effektene blende og binde søkes også oppnådd. Ilden benyttes mot fiendens grupperingsområder, ildstillinger og kommandoplasser. BTG-en bruker ilden som ikke er opptatt i den overordnede ildplanen til å ødelegge lokaliserte bunkere, ildstillinger og kritiske kapasiteter i sitt ansvarsområde. Når forhåndsbekjempelsen er effektiv så beveger styrkene seg frem mot en overgangslinje, hvor de går over fra fremrykning til angrep. Overgangslinjen settes av sjefen for BTG-en og legges slik at styrkene ikke skal påvirkes før den krysses. Frem til overgangslinjen fokuseres det på tempo og etterpå så manøvreres det iht. situasjon, hvorpå ilden endres fra ødeleggelse på dypet til å muliggjøre hovedstyrkens manøver (Minoborony Rossii, 2006, s. 208). Beslutningen for hva som skal beskyttes ligger hos BTG-sjefen, og dette sier doktrinen ikke kan delegeres ned i den innledende fasen av angrepet (Minoborony Rossii, 2006, s. 211). Oppklaringsstyrker og mindre enheter er enten sendt ut på forhånd for å lokalisere

fienden og påvirke fiendens bakre når angrepet iverksettes, eller er fremskutt foran BTG-en for å lokalisere foran hovedstyrken (Minoborony Rossii, 2006, s. 275). Dersom fienden driver mobilt forsvar så søker oppklaringsenheter eller en fremskutt enhet, støttet av fly og artilleri, å omgå forsvarsstillinger og slå mindre enheter uten å gå i avgjørende strid. Det gjøres for å påføre stikk slik at hull i fiendens forsvar kan utnyttes for å rykke frem til hovedforsvarslinjen (Minoborony Rossii, 2006, s. 274). Mislykkes de fremste enhetene med å ta stillingene så binder de fienden til resten av hovedstyrken kommer, for deretter å fortsette offensiven sammen med hovedstyrken.

Hovedstyrkens angrep gjøres i bolker i form av første og andre echelon som er 1,5 – 2 km fra hverandre (Minoborony Rossii, 2006, s. 183). En echelon er en formasjon hvor to eller flere enheter følger etter hverandre med en fastsatt avstand (Leraand, 2021). Første echelon er underlagt samvirkeelementer som muliggjør massiv bruk av direkte og indirekte ild mot fienden, for å muliggjøre tempo i manøveren. Lykkes man med å etablere gjennombrudd skal en fortsette mot dypet av fiendens forsvar samtidig som andre echelon tar seg av viktige linjer, stillingsområder og flanker for å sikre fremgang. Dette tankesettet innprentes i doktrinen når den sier at fienden skal forfølges (Minoborony Rossii, 2006, s. 270). Forfølgelsen kan enten skje som følge av en vellykket offensiv eller om fienden iverksetter en planlagt tilbaketrekning. I forfølgelsen legges det vekt på manøver gjennom høy mobilitet og tempo for å omgå fienden langs parallelle akser, deretter avskjære og slå fienden før han får organisert seg i nye stillinger (Minoborony Rossii, 2006, s. 271). Dersom hovedstyrken mister fremgang så brukes store mengder ild kombinert med mindre enheter som utflankerer for å angripe fienden i flanken, slik at han påføres store tap eller tvinges til å slippe området (Minoborony Rossii, 2006, s. 215). Dette gjøres for at hovedstyrken igjen kan gå på offensiven uten å endre angrepsretning.

Andre echelon er enten en oppfølgingsstyrke eller en reserve, som brukes ved behov til å forsterke, håndtere oppdukkende situasjoner eller overta fronten (Minoborony Rossii, 2006, s. 183). Dersom andre echelon fungerer som en oppfølgingsstyrke dannes en egen reserve med underlagte samvirkeelementer som følger på andre echelon (Minoborony Rossii, 2006, s. 184). Gjennomfører fienden motangrep går styrkene i hurtig forsvar med alt en har. Dette gjøres for å stanse motangrepet gjennom indirekte ild kombinert med direkte ild fra kampkjøretøy, infanteri og mindre enheter. Treffer en på hinder eller sperringer søker en primært å omgå og sekundært bryte gjennom selvstendig. Har fienden derimot hatt tid til å forberede forsvaret sitt

slik at styrkene ikke klarer å opprettholde fremgang, omgå eller angripe fienden fra flere retninger, så starter offensiven ved et gjennombrudd av det forsvarte område (Minoborony Rossii, 2006, s. 229). Dette gjøres etter planlegging, trening på oppdrag og en styrkeorganisering som muliggjør et koordinert angrep i en smal sektor, samt en hurtig og aggressiv utnyttelse av gjennombruddet (Minoborony Rossii, 2006, s. 229). Doktrinen vektlegger i slike tilfeller massiv bruk av ild for å slå fienden og muliggjøre egen manøver. Ilden opprettholdes i hele dybden av fiendens forsvar, og manøvreringen skal være organisert og koordinert slik at en klarer å bryte gjennom fiendens sterke forsvarspunkter. Når styrkene oppnår gjennombrudd så søkes forfølges og tempo mot dypet, for å nekte fienden initiativet. Doktrinen vektlegger med det mindre risikovillighet for hovedstyrken frem til den oppnår et gjennombrudd, men når gjennombruddet først er oppnådd så aksepteres en større risiko for å fremtvinge en kollaps av fiendens forsvar.

3.3.4 Russisk ild, manøver og mobilitet

Ild er som nevnt hovedverktøyet for å slå fienden, og som det kommer frem over legger doktrinen tyngden på dødelig ild og spesielt indirekte ild. Ildplanen ledes som oftest sentralt og søker å påvirke fienden i hele dybden av hans forsvar. Ved gjennombrytningsoperasjoner eller operasjoner i mørket vektlegges også ikke-dødelig ild, gjennom eksempelvis røykskjerm og blinding, som viktig for å lykkes. Primærfokuset forblir derimot på dødelig indirekte ild for å myke opp fienden før operasjonen starter (Minoborony Rossii, 2006, s. 232). Ilden skal løse taktiske oppgaver som: ødelegge, binde, slite ut eller blende. Målet med ilden er å skaffe seg overlegenhet gjennom å redusere fiendens stridsevne, og den konsentreres mot viktige stillingsområder og kommandoplasser som en del av forhåndsbekjempelsen (Minoborony Rossii, 2006, s. 24). Doktrinen vektlegger dermed å påvirke fienden gjennom å ødelegge hans fysiske evne og kapasiteter, framfor å påvirke hans vilje til å sloss.

Manøver defineres i doktrinen som organisert forflytning som del av gjennomføringen av operasjoner (Minoborony Rossii, 2006, s. 5). Hensikten med manøver er å ta fordelaktige posisjoner relativ til fienden, etablere nødvendig utgrupperinger og muliggjøre bruken av ild for å effektivt nedkjempe fienden. Ild og manøver kombinert skal gjøre manøvrering mulig, men primært bruken av ild (Minoborony Rossii, 2006, s. 5). Manøver frem til overgangslinjen styres av BTG-sjefen og vektlegger konsentrasjon, dybde og hastighet. BTG-en beveger seg

innledningsvis samlet på en rekke for å opprettholde hastighet og kontroll (Minoborony Rossii, 2006, s. 13). Når de nærmer seg overgangslinjen søker de mer bredde gjennom å spre kompaniene, som fortsetter på rekke, utover fronten mot fienden (Minoborony Rossii, 2006, s. 13). Ved overgangslinjen for angrepet går BTG-en over til kampformasjon, der kompaniene utgrupperer i henhold til situasjonen og egne oppdrag (Minoborony Rossii, 2006, s. 13). Står fienden svakt søkes det bredde og spredning, men står han sterkt så grupperer styrkene med større konsentrasjon i en smal sektor slik at både dybden og bredden snevres inn. Videre operer BTG-en mer spredt mellom kompaniene i kampformasjon, enn før overgangslinjen, men konsentrerer styrkene ved gjennombrytningsoperasjoner. Når gjennombruddet er oppnådd så søkes dybde, hvorpå hastighet prioriteres over sikkerhet for å kunne forfølge og avskjære fienden. Uavhengig av hvordan hovedstyrken utgrupperes, er BTG-ens øvrige underenheter gruppert i bredde og dybde for å utflankere og påvirke fiendens bakre område.

Mobilitet i offensiven innebærer at hinder og sperringer primært omgås eller hurtig brytes gjennom av fremste enhet (Minoborony Rossii, 2006, s. 211). Ressurser for gjennombrytning posisjoneres og styres av sjef for BTG-en (Minoborony Rossii, 2006, s. 207). Omgåelsen muliggjøres primært gjennom ild. Er ikke omgåelse mulig og fienden ikke står for sterkt så søker fremste enhet uten tap av tid å bryte gjennom på en eller to gater per stridsgruppe. En bruker da stridsvogner eller kampkjøretøy med mineruller for å hurtig bryte gjennom (Minoborony Rossii, 2006, s. 207). Mislykkes dette fordi fienden står sterkt så må en gjennombrytningsoperasjon gjennomføres. Da planlegges det nøye og organiseres for hvor og hvordan en skal bryte gjennom (Minoborony Rossii, 2006, s. 229). Ambisjonsnivået i møte med hinder eller sperringer ligger dermed primært på søken om omgåelse og hurtig gjennombrytning. Ild og manøver er begge essensielle for å oppnå dette, både i form av å nekte fienden effektivt forsvar av sperringer og for å opprettholde fysisk tempo.

4. Drøfting

Drøftingen tar først for seg en del-drøfting hvor følgende kategorier ses på: russisk ild sett opp mot norsk manøver, russisk manøver sett opp mot norsk ild, og russisk mobilitet sett opp mot norsk anti-mobilitet. Deretter vil konklusjonene fra del-drøftingen dras inn i en samlet drøfting som ser på den kombinerte bruken av ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet i doktrinene, relativ til hverandre.

4.1 Russisk ild mot norsk manøver

I den russiske doktrinen blir ild beskrevet som både en tilrettelegger for videre handling og som den faktoren som skal vinne striden. Ild vektlegges i alle fasene av offensiven, for å bryte ned fienden og for å skaffe seg en overlegenhet relativ til fienden (Minoborony Rossii, 2006, s. 24). Et angrep starter med en forhåndsbekjempelse styrt på et overordnet nivå, der den indirekte ilden opprettholdes gjennom offensiven for å slå fienden. Norsk defensiv baserer seg på et dynamisk og aggressivt forsvar som vektlegger handlefrihet, offensiv opptreden, kringvern, spredning, dybde og gjensidig støtte. Følgende to drøftingspunkt om russisk ild relativ til norsk manøver peker seg dermed ut: (1) Russisk toppstyrt forhåndsbekjempelse sett opp mot en dynamisk norsk defensiv. (2) den russiske vektleggingen av ild i offensiven sett opp mot de defensive prinsippene HOSKGD.

4.1.1 Russisk forhåndsbekjempelse

Den russiske doktrinens vektlegging av forhåndsbekjempelse i form av en toppstyrt og forhåndsdefinert plan for bruken av den indirekte ilden, legger i stor grad premissene for den videre offensiven. Tilnærmingen legger til grunn at de utnytter tilgjengelige krumbaneresurser i en massiv forhåndsbekjempelse for å ødelegge materiell og slite ut fienden (Minoborony Rossii, 2006, s. 24). På den ene siden vil russisk forhåndsbekjempelse kunne lykkes dersom de lokaliserer forsvarende styrker slik at ilden kan nyttes der den får størst effekt, og ikke skytes der en tror fienden står. En plan som på forhånd identifiserer antatte områder for fiendens gruppering gjennom en analyse av lendet, vil kunne styrkedisponere oppklaringsenheter slik at de brukes mest mulig effektivt. Dersom russiske styrker gjør dette, taler det for effektiv lokalisering og presis forhåndsbekjempelse. På den andre siden taler den norske doktrinens vektlegging av mobilt forsvar for at forhåndsbekjempelsen kan mislykkes. Det at norske enheter søker å oppholde seg minst mulig statisk, vil vanskeliggjøre den russiske bruken av indirekte ild. Det som følge av tiden det tar i ildkjeden fra en enhet lokaliseres til effektoren har avfyrt og ilden lander i bakken (Grau & Bartles, 2017, ss. 46-47). En defensiv som er mobil, vil dermed vanskeliggjøre at den russiske forhåndsbekjempelsen får tiltenkt effekt.

Det at den russiske forhåndsbekjempelsen ledes fra et overordnet nivå innebærer også en risiko for at forhåndsbekjempelsen bommer eller ikke utnyttes maksimalt. Det fordi en toppstyrt

ledelse kan føre til enda flere ledd i ildkjeden (Minoborony Rossii, 2004, s.202), og derav en ytterligere forsinkelse i tiden det tar fra en fiende er lokalisert til han blir beskutt. Videre kan ilden prioriteres av høyere enhet andre steder, eller at den overordnede ildplanen ikke endres i tråd med situasjonen (Minoborony Rossii, 2006, s. 207). Forsvarende enheter kan da ha forflyttet seg når ressursene først er tilgjengelig, eller at ilden skytes på steder hvor forsvarende styrker ikke har oppholdt seg i utgangspunktet. Dette vil særlig kunne spille inn dersom det ikke er en effektiv informasjonsflyt mellom enheten som utfører lokaliseringen og de som beslutter bruken av ilden (Grau & Bartles, 2017, s. 129). Derimot er russiske BTG-er organisert med egne krumbanerressurser, slik at de skal kunne gjennomføre en forhåndsbekjempning i møte med den lokale situasjonen (Minoborony Rossii, 2006, s. 207). Likevel vil den lokale oppnåelsen av forhåndsbekjempning, fortsatt påvirkes av at deler av de underlagte krumbanerressursene kan bli bundet opp i den overordnede ildplanene (Minoborony Rossii, 2006, s. 207). Russiske styrker vil derav lykkes om den overordnede ildplanen er endringsvillig i møte med situasjonen, og at styrkedisponeringen sikrer krumbanerressurser til både underheter og den overordnede forhåndsbekjempelsen.

Gjennomfører derimot norske styrker et områdeforsvar så vil det på den ene siden kunne tale for effektiv russisk forhåndsbekjempelse. Forsvarende enheter vil da i større grad være statisk og derav mer sårbar for indirekte ild. Dette til tross for at prinsippene om spredning følges, siden statiske stillinger over tid vil kunne bli lokalisert og påvirket med presis ild. På den andre siden vil defensiven kunne motvirke dette ved å utnytte tiden før de blir angrepet til å gjennomføre forberedelser som øker muligheten for egen overlevelse. Dette kan eksempelvis innebære å skjule og grave ned stillinger. Spredning i kombinasjon med slike forberedelser vil altså tale for en mindre effekt av russisk forhåndsbekjempelse. Den fysiske spredningen kan derimot ikke være så stor at den går utover gjensidig støtte (Hærens Våpenskole, 2020, s. 41). Dette er en del av balansegangen i HOSKGD, hvor en ubalanse mellom spredning og gjensidig støtte kan føre til at russisk forhåndsbekjempelse får effekt. Har for eksempel forsvarende styrker gruppert for spredt slik at det er lite gjensidig støtte, så vil en nedkjemping av et fåtall forsvarende enheter føre til at forsvaret får et gap. Den russiske forhåndsbekjempelsen kan dermed lykkes dersom den norske defensiven står for spredt og ikke greier å opprettholde effektiv gjensidig støtte.

4.1.2 Russisk ild i offensiven

Den russiske doktrinen vektlegger også direkte bruk av ild for å nedkjempe fienden og muliggjøre manøvrering (Minoborony Rossi, 2006, ss. 3-7). Norske defensive prinsipper skal sikre en plan og et forsvar som tar høyde for nettopp dette. På en side taler norsk søken etter fysisk spredning og dybde, for at forsvaret er i stand til å stå imot russisk ild. Dersom forsvaret i tillegg klarer å etablere gjensidig støtte så vil fienden kunne nektes effektiv isolering av enkeltstillinger, samtidig som forsvarende enheter mindre sårbare for fiendes ild på grunn av spredningen. Norsk doktrine sier at gjensidig støtte vil kunne tvinge fienden til å spre ilden dersom flere stillingsområder skal holdes nede samtidig og enkeltstillinger skal isoleres (Hærens Våpenskole, 2020, s. 41). Norsk formasjon og gruppering iht. HOSKGD vil dermed kunne hindre en russisk hovedstyrke i å effektivt utnyttete ild som hovedtapspåfører. Likevel er den identifiserte balansegangen i HOSKGD, knyttet til spredning og gjensidig støtte, fortsatt gjeldende dersom lendet er så kanaliserende eller har så dårlig skuddfelt at det vanskeliggjør gjensidig støtte (Hærens Våpenskole, 2020, s. 41). Ubalansen vil ytterligere tale for effektiv russisk bruk av ild, siden russiske styrker nå står nærme nok til å utnytte de gapene som kan dannes i forsvaret, eller kombinere flere effektorer mot et tett gruppert forsvar.

Et annet aspekt med balansegangen i HOSKGD er knyttet til norsk søken etter dybde og risikoen ved for mye styrkegjenbruk. Dersom planen for å oppnå dybde baserer seg på for mange forutsetninger, som eksempelvis at styrkene overlever gang etter gang, vil det ofte kunne gjøre planen svært vanskelig å gjennomføre (Hærens Våpenskole, 2020, s. 14). Defensiven må derav balansere dybden som kan oppnås med hvor mye styrker som kan kraftsamles i de fremste stillingsområdene. På den ene siden kan dybden opprettholdes uten å basere seg på for mye gjenbruk av styrker. Enheter må da spres for å holde mange ulike områder med mindre enheter og slik opprettholde dybden. Dette vil gå på bekostning av evnen til å kraftsamle i de enkelte stillingsområdene og potensielt gjøre de mer sårbare for russisk ild. Forsvaret vil da måtte ha et lavere ambisjonsnivå i hvert stillingsområde, men som kan gjøre opp for ved flere forberedte stillingsområder i dybden. På den andre siden kan styrkene kraftsamles i de fremre stillingsområdene for å kunne stå mot fienden lenger, men da belage seg på gjenbruk av styrker for å oppnå lik dybde. Dette vil potensielt gjøre at norsk defensiv vil kunne stå mot russisk ild i hvert stillingsområdet lenger, men er mer sårbare mellom stillingsområdene, som følge av behovet for å gjenbruke styrkene. Enkeltstillinger kan da holde lenger, men dersom nok norske styrker tas ut i fremre stillingsområde vil forsvaret som helhet kunne kollapse. Lykkes den

norske defensiven med å balansere dybde og styrkegjenbruk, vil defensiven kunne vanskeliggjøre effektiv bruk av russisk ild. Det som følge av bevegelige enheter, samt at fiendens oppklaring kan nektes innsyn på bakre og hindres i å lede presis ild.

4.1.3 Delkonklusjon

Russiske styrker vil kunne lykkes med forhåndsbekjempelsen dersom de oppnår effektiv lokalisering, skyter på fienden når han er statisk, og hurtig endrer hvor det skytes etter hvert som forsvarende styrker flytter seg. Dersom krumbaneressursene til lavere enheter ikke bindes opp i den overordnede ildplanen vil det muliggjøre både økt lokal effekt, samt kunne korte ned tiden fra et mål lokaliseres til det engasjeres med ild. Opprettholder derimot norske styrker høy mobilitet og unngår å bli statisk over tid, så vil en russisk forhåndsbekjempelse trolig ha mindre effekt. Særlig med tanke på tid til endring av ilden i den toppstyrte forhåndsbekjempelsen. Ved statiske stillinger i et områdeforsvar vil godt utnyttet forberedelsestid tale for at forhåndsbekjempelsen vil ha mindre effekt på norske styrker.

Balanseringen av HOSKGD vil være avgjørende for norsk manøver relativ til russisk ild i angrepet. Det vil oppstå sårbarheter dersom det ikke er god balanse mellom spredning og gjensidig støtte, eller at lendet ikke tillater begge prinsippene samtidig. En god balanse av HOSKGD vil kunne hindre russisk kraftsamling av ild, som følge av at ilden må spres for å holde nede flere styrker samtidig. I tillegg vil dybde kunne hindre effektiv lokalisering av bakre enheter og sådan sikre norsk overlevelse, offensiv opptreden og evne til overraskelse. Det er derimot risiko knyttet til den norske søken etter dybde og spredning som russisk ild kan utnytte. Dersom lendet påvirker graden av defensivens gjensidige støtte vil det kunne muliggjøre effektiv russisk ild ved å isolere enkeltstillinger, eller bekjempe en fiende som står tett. Har i tillegg defensiven planlagt med for mye gjenbruk av styrker eller at styrkene spres slik at gap kan skapes dersom et fåtall forsvarende enheter nedkjempes, så vil det også tale for effektiv russisk bruk av ild.

4.2 Russisk manøver mot norsk ild

Redegjørelsen av den russiske doktrinen viser at den russiske tilnærmingen har to markant ulike manøvrer. En frem mot overgangslinjen til angrep og en annen etter at den er krysset. Norsk

doktrine vektlegger ild i hele operasjonsområdet og en kontinuerlig påvirkning av fienden, selv når striden flyttes bakover mot hovedstillingene hvor fienden skal slås. Det utpeker seg dermed to tydelige drøftingspunkter om russisk doktrines manøver relativ til norsk doktrines ild: (1) Russisk manøver frem mot overgangslinjen til angrep sett opp mot norsk søken etter påvirkning så tidlig som mulig. (2) Russisk risikovillighet med manøver mot dypet og vektlegging av forfølgelse sett opp mot norsk dybdeforsvar som søker å påvirke kontinuerlig med indirekte og direkte ild.

4.2.1 Russisk manøver mot overgangslinjen

Russisk manøver frem mot overgangslinjen til angrep foregår innledningsvis på én rekke i BTG-en for å opprettholde tempo og kontroll over enhetene (Minoborony Rossii, 2006, s. 208). Tanken med denne manøveren er å opprettholde et fysisk tempo fremover. På den ene siden vil en BTG på én rekke være sårbar som følge av mangelen på bredde, til tross for høy hastighet og stor spredning i dybde mellom enhetene på rekken. Videre har BTG-en enheter med ulik fremkommelighet (Grau & Bartles, 2017, ss. 41-45), som kan gjøre det forutsigbart hvilke akser som brukes i fremmarsjen. Hjul- og beltekjøretøy er eksempler på kjøretøy med ulik fremkommelighet som ofte finnes i russiske BTG-er, hvorav hjulkjøretøy ofte er bundet til vei. Dersom lendet er forutsigbart og en har tilstrekkelig kunnskap om fiendens kapasiteter, slik at sensorer og effektorer kan rettes mot sannsynlige adkomstakser, kan norsk indirekte ild trolig ha en ødeleggende effekt med en relativt lav ressursbruk. På den andre siden sier russisk doktrine at overgangslinjen settes av BTG-sjefen basert på funn fra rekognosering og at den skal settes på en slik avstand at en upåvirket kan gå over til kampformasjon (Minoborony Rossii, 2006, s. 197). Dersom dette oppnås vil ikke norske effektorer klare å påvirke russiske styrker når de er sårbare på én rekke.

Det at den russiske formasjonen er styrt av BTG-sjefen i denne fasen, kan likevel tale for at norsk ild vil lykkes i forsøk på tidlig påvirkning med ild. På den ene siden vil en toppstyrt ledelse kunne føre til at overgangslinjen settes for langt frem slik at russiske styrker manøvrerer på én rekke innenfor rekkevidden til norsk ild. Dette kan være som følge av at forsvaret ikke er tilstrekkelig lokalisert, har omgruppert eller at BTG-sjefens situasjonsforståelse ikke stemmer overens med den faktiske situasjonen. Videre kan den overordnede ledelsen gjøre at underenheter ikke utgrupperer selv om de påvirkes med ild, men at de fortsetter på én rekke

som følge av potensiell usikkerhet blant styrkene. Norsk ild kan i så fall utnytte usikkerheten og oppnå effektiv påvirkning av fienden med forholdsvis få ressurser. Har i tillegg lendet få adkomstakser med fremkommelighet for hjulgående kjøretøy så er det sannsynlig at støtteelement vil komme på rekke langs adkomstaksene, selv om hovedstyrken er på kampformasjon. Norsk ild vil derav kunne brukes effektivt mot fiendens bakre for å sinke angrepet ved å eksempelvis påvirke fiendens logistikk. På den andre siden så er bruk av indirekte ild ofte ineffektivt mot bevegelige enheter siden en som oftest bommer dersom fienden ikke er statisk (Hærens Våpenskole, 2012, s. 151). Det er derfor mindre sannsynlig at norsk ild vil fungere på en russisk manøver frem mot overgangslinjen, med mindre norske styrker klarer å tvinge fienden til å stanse gjennom mobilitetshemmende tiltak eller ild. Klarer i tillegg russiske styrker å nekte norske sensorer og patruljer innsyn på den russiske manøveren, taler det for at en norsk påvirkning før overgangslinjen ikke vil være effektiv.

4.2.2 Russisk manøver mot dypet

Russisk manøver søker å skape gjennombrudd i fiendens forsvar, for deretter å presse seg inn på dypet for å slå fienden. Oppdages det at fienden trekker ut så skal han forfølges (Minoborony Rossii, 2006, s. 270). En gjennombrytning der flere enheter søker å bryte gjennom mot dypet samtidig innebærer en del risiko, men kan føre til at forsvaret kolliderer som følge av vanskeligheten med å vinne tilbake initiativet. På den ene siden kan russisk manøver føre til ineffektiv norsk bruk av ild, som følge av det fysiske tempoet og kaoset som kan skapes av mange små enheter i flankene og i fiendens bakre. Unngår styrkene i tillegg å statiske posisjoner så vil det ytterligere vanskeliggjøre effektiv norsk ild, og særlig indirekte ild. Det med tanke på vanskeligheten med å treffe en fiende i bevegelse (Hærens Våpenskole, 2012, s. 151). Videre må forsvarende part enten ha forberedte opptaksstillinger eller nok avstand til angriperen for å etablere seg i nye stillinger, slik at initiativet kan vinnes tilbake gjennom effektiv kraftsamling av ild. Russisk manøver vil derav også lykkes om de hindrer forsvarerne i å etablere seg i nye stillinger gjennom å angripe med et høyere tempo enn forsvarende styrke. På den andre siden kan et godt koordinert og planlagt norsk forsvar utnytte den russiske risikovilligheten og søken mot dypet. Dette vektlegges i norsk doktrine som del av mobilt forsvar hvor fienden tillates å bryte gjennom for så å påføre han tap samtidig fra fronten og med forbigåtte enheter i flankene (Hærens Våpenskole, 2020, s. 41). I tillegg kan det norske forsvaret skape avgjørelse ved å forme angrepet inn mot planlagte engasjementsområder for så å påføre tap gjennom kraftsamling og taktisk samvirke.

Den fysiske mengden enheter til russiske styrker og formasjonen som vektlegges, taler likevel for at en manøver mot dypet vil lykkes. På den ene siden gjør russisk formasjon med to echeloner og en reserve (Minoborony Rossii, 2006, s. 183), at den russiske offensiven har nok tilgjengelige enheter som kan overta fronten og holde momentet oppe, til tross for tap til den norske ilden. Styrkeoverlegenheten relativ til norske styrker taler også for dette (Ravndal, 2016, s. 72). På den andre siden kan den fysiske mengden enheter som angriper gjøre manøveren så kompleks at det i seg selv vil hindre manøvrering. Eksempelvis vil en stor hovedstyrke som angriper mot dypet langs flere akser med mange små styrker som utflankerer, føre til en kompleks ildkoordinering og kan skape kaos også for angripende part. Det kan videre føre til usikkerhet og et økt potensiale for at angripende enheter skyter på hverandre. Den russiske formasjonen krever også fysisk plass for å kunne effektivt rullere eller forsterke fronten (Grau & Bartles, 2017, s. 105). Norsk ild vil derav kunne lykkes om kaoset utnyttes og ilden brukes på steder hvor en overtagelse av fronten vil være fysisk vanskelig. Nedkjempes eksempelvis et fåtall kjøretøy på steder der vrakene vil hindre manøvrerom, så kan det stanse angrepet midlertidig. Angriperne blir da sårbar for krumbane og effekten av norsk ild kan dermed hindre en russisk manøver mot dypet. Dette fordrer at norsk defensiv utnytter seg av å kjenne terrenget, slik at det identifiseres hvor ilden kombinert med lendet kan midlertidig stanse fienden. I tillegg til at forberedelsestiden er brukt til ildkoordinering slik at kaoset kan utnyttes.

4.2.3 Delkonklusjon

Manøver i den russiske doktrinen før overgangslinjen kan lykkes dersom denne settes slik at styrkene kan nå den upåvirket, for deretter å gruppere ut. Klarer de i tillegg å nekte norsk bruk av patruljer for å lede tung ild eller bruke effektorer før overgangslinjen så vil manøveren lykkes. Klarer derimot norske styrker å holde grupperinger og patruljer skjult slik at overgangslinjen settes for nærme forsvarende styrke, eller kraftsamle sensorer mot fiendens sannsynlige adkomstakser, så vil trolig norsk ild kunne lykkes. Sensorer på dypet vil muliggjøre tidlig påvirkning med ild, samt vil kunne sinke fiendens manøver gjennom å bekjempe hans støtteelementer med ild. Det vil særlig ha effekt dersom fienden sinkes eller stanses midlertidig, slik at den indirekte ilden kan brukes mot statiske mål.

Den russiske manøveren mot dypet kan lykkes om tempo opprettholdes gjennom effektiv ildkoordinering og for å nekte forsvarende styrker muligheten til å etablere seg i nye stillinger slik at initiativet bevares. Videre må de russiske styrkene ha etablert rutiner og trent på overtagelse av fronten slik at det skjer hurtig, uten at større styrker stanser opp og blir sårbare for indirekte ild. Dersom norske styrker kombinerer ild med lendet slik at russiske styrker ikke klarer å holde like høy hastighet eller effektivt manøvrere, så kan norsk ild få god effekt. Dette krever en ildplan i dybde og et koordinert forsvar som har tydelige avbruddskriterier for når nye stillinger skal besettes, slik at både den indirekte og direkte ilden kan utnyttes i hele dybden av forsvaret.

4.3 Russisk mobilitet mot norsk anti-mobilitet

Den russiske doktrinen vektlegger hurtig gjennombrytning og omgåelse når det kommer til hinder og sperringer, slik at tempoet mot dypet opprettholdes. Er derimot forsvaret så sterkt at russiske styrker ikke vil klare å bryte gjennom, så stanses angrepet og de gjennomfører forberedelser før det iverksettes en nøye koordinert gjennombrytningsoperasjon. Norsk doktrine vektlegger forsterkning av naturlige hinder, og etableringen av sperringer i dybde for å slite ut fienden. Følgende drøftingspunkter har dermed blitt identifisert om russisk mobilitet i forhold til norsk anti-mobilitet: (1) Russisk omgåelse og hurtig gjennombrytning sett opp mot norsk evne til sink. (2) Norsk evne til stans gjennom å fremtvinge en gjennombrytningsoperasjon sett opp mot lendet, egne ressurser og russisk offensivitet.

4.3.1 Russisk omgåelse og hurtig gjennombrytning

Russisk doktrine vektlegger bruken av indirekte ild for å muliggjøre omgåelse eller hurtig gjennombrytning av sperringer (Minoborony Rossii, 2006, s. 212). På den ene siden vil russiske styrker klare å omgå eller bryte gjennom med høyt tempo som følge av russisk styrkeorganisering og mengden ildeffektorer som normalt er tilgjengelig (Ravndal, 2016, s. 78). Det at BTG-en har underlagt store mengder krumbanerressurser, vil gjøre de i stand til å nekte forsvarende styrker muligheten til å dekke sperringene. I tillegg vil spennet i de ulike enhetene som ofte er underlagt i en BTG tilsier at de er godt rustet for å omgå, selv i vanskelig lendet. Dette enten gjennom mekaniserte styrker, infanteri eller patruljer. På den andre siden kan det at norske styrker ofte vektlegger mobilt forsvar, tale for at de vil kunne motstå den russiske indirekte ilden og sinke den russiske offensiven. Nytt er et mobilt forsvar i dybden, hvor lendet

brukes til å etablere mange påfølgende sperringer, så vil det kunne hindre effektiv russisk bruk av ild og evne til hurtig gjennombrytning. Kanaliserende lende og andre naturlige hinder nyttes da suksessivt bakover kombinert med ild og manøver, for å hele tiden ødelegge offensivens tempo og sinke hans manøver. Anti-mobilitet gjennom effektiv bruk av lendet, mobilt forsvar og en plan i dybden kan derfor gjøre at norske styrker vil kunne sinke en russisk overlegen fiende.

4.3.2 Norsk evne til stans

En norsk defensiv sin evne til stans av en russisk offensiv er i enda større grad avhengig av lendet, i enda større grad enn ved en sink. I et lende hvor en angripende styrke vil klare å omgå eller sette press på forsvarende part med ild, vil norsk defensiv trolig ikke klare å fremsette en stor nok trussel til at det russiske angrepet vil stanse opp for å planlegge, trene på og deretter gjennomføre en gjennombrytningsoperasjon. Dette tydeliggjøres i norsk doktrine når det sies at det er vanskelig å etablere et sterkt forsvar i hele frontbredden dersom lendet ikke er kanaliserende (Hærens Våpenskole, 2020, s. 43). Et eksempel på dette, er lendet øst for Alta som tidvis er åpent (Ravndal, 2016, s. 79). Utnytter derimot defensiven et kanaliserende og sterkt lende, forsterket med sperringer, så kan trolig en midlertidig stans etableres. Det fordi mengden ressurser som kreves for å skape en effektiv sperring går ned, i tillegg til at lendet i seg selv vil vanskeliggjøre omgåelse, særlig av mekaniserte styrker. Lendet sør for Alta, i området Lyngen, med bratte fjellsider og få adkomstakser er eksempel på terreng hvor dette kan oppnås (Ravndal, 2016, s. 68). Lendet vil derav kunne hindre russisk utnyttelse av sin styrkeoverlegenhet og gjøre opp for noe av ubalansen i ressurser mellom russiske og norske styrker.

Angripende parts kritiske kapasiteter er også en viktig nøkkel for å oppnå en midlertidig stans. I den russiske doktrinen gjennom, kommer det frem at mineruller og -ploger er begrensede ressurser (Minoborony Rossii, 2006, s. 207). Dersom den norske defensiven klarer å identifisere, lokalisere og nedkjempe slike begrensede ressurser, vil det sinke fienden, og potensielt stanse han, som følge av manglende kapasiteter til å bryte gjennom spesifikke sperringer. En defensiv plan i dybden som baserer sperringene på hvilke gjennombrytningskapasiteter fienden har, vil derfor kunne muliggjøre en stans gjennom å skape en ressursmangel. Identifiserer defensiven eksempelvis at fienden har lite til ingen ressurser for

å bryte gjennom minefelt, kan flere minefelt i dybden tvinge han til å bruke opp ressursene uten at det store gjennombruddet oppnås. Derimot kan det russiske tankesettet om å bryte gjennom under dekke av store mengder ild vanskeliggjøre defensivens bekjempning av de kritiske ressursene. Her kan både ikke-dødelig ild i form av eksempelvis røykskjermer for å blende, og dødelig ild for å binde og nedkjempe fienden, bidra til å sikre kritiske kapasiteter i gjennombrytningen.

4.3.3 Delkonklusjon

En norsk defensiv vil være i stand til å sinke en russisk fremmarsj gjennom anti-mobilitet, gitt en god utnyttelse av lendet og et mobilt forsvar i dybden. Dersom spesialfunksjoner som mineruller og spesialkjøretøy påvirkes vil det også tale for en effektiv sink. Russisk evne til mobilitet vil derimot kunne lykkes dersom de klarer å bekjempe fienden med ild slik at sperringene ikke effektivt kan dekkes og sådan hurtig løftes. Norske styrker vil i mindre grad være i stand til å tvinge frem store gjennombrytningsoperasjoner i åpent og flatt lende tilsvarende terrenget øst for Alta, og dermed ikke være i stand til å fremtvinge en stans over lengre tid. Derimot vil de kunne klare å etablere midlertidig stans dersom de klarer å skape en betydelig ressursmangel i fiendens evne til gjennombrytning eller at lendet er så favorbart at det i seg selv tilnærmet vil fungere som en stans.

4.4 Samlet drøfting

Del-drøftingen viser at det er flere styrker og svakheter i doktrinene når det kommer til ild relativ til manøver og mobilitet relativ til anti-mobilitet. Det kommer også frem at ild eller manøver ikke kan lykkes alene, der begge doktrinene vektlegger en integrering av ild og manøver for å lykkes. Videre ser en at mobilitet eller anti-mobilitet trenger ild og manøver for å oppnå ønsket effekt. Den samlede drøftingen sammenligner derfor doktrinene relativ til hverandre med fokus på hvordan ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet tenkes brukt sammen. I teorien og del-drøftingen kommer det frem et skille mellom særlig to ulike operasjoner hos norsk og russisk doktrine. Hos russisk doktrine er det skillet mellom et angrep hvor tempoet opprettholdes og et angrep som stanser opp for å gjennomføre en forberedt gjennombrytning. I norsk doktrine er det skillet mellom det dynamiske forsvaret som suksessivt slipper bakover og et forsvar som søker stans. Norsk doktrine vektlegger i størst grad det dynamiske forsvaret i dybden og den russiske doktrinen et angrep som opprettholder tempo. På bakgrunn av dette vil

den samlede drøftingen ta for seg: (1) Russisk angrep med tempo sett opp mot norsk dynamisk forsvar i dybden. (2) Russisk forberedt gjennombrytning sett opp mot norsk stans. Den samlede drøftingen fokuserer primært på det første drøftingspunktet, siden det vektlegges mest i doktrinene.

4.4.1 Russisk angrep med tempo sett opp mot norsk dynamisk forsvar i dybden

Den russiske doktrinen vektlegger dybde gjennom flere echeloner, fysisk tempo og bredde i manøveren. Direkte og indirekte ild skal brukes kontinuerlig for å nedkjempe fienden, samt understøtte manøveren (Minoborony Rossii, 2006, ss. 3-7). Manøveren skal primært muliggjøre effektiv nedkjempelse av fienden med ild, men i situasjoner hvor gjennombruddet er oppnådd så vektlegges i større grad forfølgelsen og det fysiske tempoet. Mindre enheter skal omgå i flankene og gjennombrytning søkes å gjøres hurtig samtidig som tempoet opprettholdes. Ild og manøver har dermed et gjensidig avhengig forhold og må synkroniseres for at tempoet som etterstrebes i offensiven skal oppnås. I del-drøftingen har det blitt identifisert at lokalisering er viktig for at russisk ild skal kunne ha effekt, samt at fienden må stå statisk i det den indirekte ilden lander. Russisk synkronisering kan dermed gjøres gjennom at manøvrering fremsetter en trussel som tvinger fienden til å bli statisk, slik at indirekte ild kan få ønsket effekt. Oppnår altså russiske styrker en synkronisering som gjør at de påfører fienden tap, utnytter små enheter i flankene, manøvrer med effektiv ild i gjennombrytningen, samt opprettholder ild for å muliggjøre forfølgelsen, så vil de kunne gjennomføre en suksessfull offensiv med høyt tempo. Likevel er det identifisert forhold i del-drøftingen en norsk defensiv vektlegger som kan rive opp nettopp et slikt russisk angrep.

Den norske defensiven vektlegger prinsippene HOSKGD og et forsvar som søker å være dynamisk, særlig i starten av en defensiv som skal sinke bak mot området hvor fienden skal slås (Forsvarsstaben, 2004, ss. 125-131). I del-drøftingen er det identifisert at den norske defensiven er avhengig av en helhetlig plan som balanserer de defensive prinsippene i forhold til lendet slik at ild, manøver og anti-mobilitet utnyttes til å rive opp tempoet i den russiske offensiven. Norsk defensiv vil dermed kunne lykkes dersom anti-mobilitetstiltak etableres i dybden på steder hvor fienden gjøres sårbar. Indirekte og direkte ild nyttes for å forsterke disse stedene og for å sikre kontinuerlig påvirkning. I tillegg må det være en manøverplan som muliggjør den kontinuerlige påvirkningen i hele dybden av defensiven. Videre ble det

identifisert i del-drøftingen at dybden vil vanskeliggjøre effektiv russisk lokalisering, samt at spredning og gjensidig støtte vil tvinge fienden til å spre ilden for å muliggjøre manøveren. Dybde og dynamisk forsvar bakover innebærer derimot utfordringer knyttet til overtagelse av fronten. Norsk doktrine definerer dette som en kritisk del av operasjonen (Forsvarsstaben, 2004, s. 127), siden det er en svakhet som russisk offensiv kan utnytte. Dette synliggjør ytterligere viktigheten av en helhetlig plan, hvor koordinering og trening på overtagelsen av striden også må inkluderes. Norsk defensiv er med det avhengig av å nytte ild, manøver og anti-mobilitet samlet, for å ødelegge det russiske tempoet og synkroniseringen av ild og manøver.

Et annet aspekt er om dybde i defensiven fungerer i møte med en fiende som søker å gå bredt, eller om det vil gjøre forsvarende styrke sårbar. Det som følge av at dybden ikke kan opprettholdes effektivt fordi en søker å holde en for bred front, eller at dybden opprettholdes og enheter blir sårbare for fiendens omgåelse i flankene. Med utgangspunkt i den antatte ubalansen mellom russisk og norske styrker, så vil dette aspektet om dybde være veldig avhengig av lendet (Ravndal, 2016, s. 94). Dersom lendet er flatt og åpent, vil ikke norske styrker kunne balansere dette, men et lende som har naturlige hindre vil kunne utnyttes på en slik måte at dybden vil kunne opprettholdes til tross for styrkeubalansen. Dette fordi norske styrker kan etablere sperringer ved de naturlige hindrene slik at de kan dekkes med ild av få styrker, samtidig som det vanskeliggjør russisk manøver i dybde. Lykkes norske styrker i tillegg med å fremtvinge en ressursmangel til gjennombrytning, slik som identifisert i drøftingen om mobilitet mot anti-mobilitet, så taler det for at norske styrker vil kunne ha effektiv dybde til tross for ubalansen i styrke og en fiende som søker stor bredde. Lendet er derfor essensielt for norsk defensiv og er en viktig faktor for at høy mobilitet skal opprettholdes, samtidig som fiendens angrep kan rives opp gjennom bruk av anti-mobilitetstiltak og ild.

Den russiske styrkeoverlegenheten har også blitt identifisert i del-drøftingen og taler for at en russisk offensiv vil lykkes, men er samtidig noe den norske defensiven kan utnytte. På den ene siden har de russiske styrkene tilstrekkelig overlegenhet innenfor ild, manøverenheter og ingeniørkapasiteter til at de kan opprettholde et angrep mot dypet til tross for store tap og et forsvar med stor dybde (Ravndal, 2016, s. 72). Måten de i tillegg kombinerer dette med en formasjon som har dybde og reserve, taler for at de vil kunne skape en ubalanse i den norske defensiven. Styrkeoverlegenheten taler altså for at norsk defensiv ikke vil kunne vinne initiativet og balansere HOSKGD effektivt. På den andre siden har del-drøftingen pekt på

faktorer som kan muliggjøre norsk påvirkning av russiske styrker til tross for styrkeoverlegenheten. Disse er knyttet enten til lendet eller til kapasiteter. Dersom norske styrker klarer å påvirke en russisk offensiv sin evne til effektiv manøvrering som følge av enten mangelen på fysisk manøverrom eller at kritiske kapasiteter til eksempelvis gjennombrytning tas ut, så taler det for at norsk defensiv vil lykkes. Norsk defensiv er med det avhengig av å benytte tid til forberedelser og lokalkunnskap om lendet for å kunne stå mot en russisk overlegen offensiv.

Russisk tankesett og risikovillighet er et annet aspekt som vil kunne nyttes av den norske defensiven, samtidig som det kan være fordelaktig for den russiske offensiven. Del-drøftingen identifiserte at den russisk manøveren mot dypet vil kunne skape kaos for defensiven og nekte forsvarende styrke å ta tilbake initiativet, men at det kaoset også kan påvirke russisk manøver. På en siden taler den synkroniserte bruken av ild, manøver og mobilitet, for at russisk manøver mot dypet vil lykkes, siden russisk doktrine legger så stor vekt på forfølgelsen og understreker at ilden skal koordineres for å understøtte den (Minoborony Rossii, 2006, ss. 269-271). Det skal derav være en plan for bruken av ild og gjennombrytningsressurser skal posisjoneres hensiktsmessig for å understøtte operasjonen. Dette vil kunne minimere tiden fra et gap identifiseres til handling iverksettes, samt at ilden og manøveren forblir synkronisert selv i en kaotisk forfølgelse. På den andre siden har del-drøftingen identifisert at kompleksiteten også kan gå utover den angripende styrken. I tillegg søker den norske defensiven å utnytte fiendens manøver mot dypet for å forme han inn mot hovedstridsområdet (Hærens Våpenskole, 2020, s. 43). Der skal han stanses og nedkjempes med ild og motangrep. Norsk doktrine utnytter med det russisk risikovillighet og tankesett. Klarer derav den norske defensiven å lure fienden til å tro at han har initiativet slik at han kan formes, så kan trolig norsk defensiv lykkes.

I del-drøftingen har den russiske toppstyrte ledelsen også vist seg å føre til utfordringer for offensiven. Disse utfordringene er knyttet til forsinkelse i bruken av indirekte ild på mobile mål og beslutninger rundt innsettingen av kritiske kapasiteter. Riktig innsetting av reserven og gjennombrytningsressurser baserer seg nemlig på sjefens situasjonsforståelse, som i stor grad er et resultat av rapporter fra fronten og ikke førstehåndbevitning av sjefen (Minoborony Rossii, 2006, ss. 197-198). Toppstyrt ledelse kan derav føre til at beslutninger tas på feil grunnlag. Videre vektlegger norsk doktrine en desentralisert ledelse som lar underenheter i stor grad handle selvstendig i tråd med overordnet intensjon (Forsvarsstaben, 2004, s. 83). Dette

tankesettet vil kunne gjøre norsk defensiv i stand til å ta hurtige beslutninger og sådan oppnå det dynamiske forsvaret som vektlegges. Derimot muliggjør russisk toppstyrt ledelse en kraftsamling av ressurser på en annen måte, og særlig når det kommer til indirekte ild. Det taler for at ilden kan prioriteres på en måte som gagnar de overordnede målene med offensiven og ikke bare muliggjør lavere enheters manøvrering. I tillegg vil russisk offensiv kunne lykkes dersom norsk desentralisert ledelse setter for løse rammer eller intensjonen er misforstått. Har eksempelvis én forsvarende enhet som flere er avhengig av, misforstått ambisjonsnivået og trekker ut for tidlig, så vil det kunne føre til en kollaps i forsvaret som følge av manglende gjensidig støtte.

4.4.2 Russisk forberedt gjennombrytning sett opp mot norsk stans

Det kommer frem av teorien og del-drøftingen at russiske styrker skal møte en betydelig motstand om de skal gå over til en planlagt gjennombrytningsoperasjon (Minoborony Rossii, 2006, s. 229). Dersom de settes i en slik situasjon, vil de trekke tilbake og utnytte tid for å trene på gjennombrytningen og omorganisere for å lykkes. Doktrinen vektlegger da at ild, manøver og mobilitetstiltak koordineres nøye for å bryte gjennom mest mulig effektivt (Minoborony Rossi, 2006, s. 231). Selve angrepet gjennomføres med stor likhet som en offensiv der tempoet opprettholdes, men manøveren snevres inn i bredde og ambisjonene i dybde blir lavere. Dette gjør at russiske styrker kan kraftsamle styrkene og ilden mot en mindre del av det norske forsvaret, og derav trolig vil kunne effektivt bryte gjennom. Derimot kan den russiske innsnevringen av bredde og dybde også utgjøre en sårbarhet. Det at russiske styrker potensielt manøvrerer med tettere formasjon gjør dem til et svært mål som gir potensiale for effektiv norsk bruk av indirekte ild mot store mengder enheter som har lite manøverrom. Norsk defensiv kan altså utnytte tid til forberedelser til å etablere sperringer som midlertidig stanser en fiendtlig offensiv for å utnytte den russiske doktrinens egne handlemåter til å nedkjempe han.

I del-drøftingen kommer det også frem at den norske defensiven er avhengig av å utnytte kanalisierende lende for å kunne stanse en russisk offensiv. Dette fordrer trolig at defensiven må etablere statiske stillinger. På den ene siden taler det for at russiske styrker vil lettere kunne lokalisere, siden forsvarsstillingene er statiske, for deretter bruke både indirekte og direkte ild for å nedkjempe forsvarsstillingene. Likevel krever det en koordinering av ild og manøver, slik at ilden utnyttes for å gjennomføre gjennombrytningen. På den andre siden har den norske defensiven fordel med tid til forberedelser som kan nyttes for å sikre overlevelsen til enheter

gjennom nedgravde stillinger eller at de avslørte stillingene flyttes til alternative stillinger. I tillegg vektlegger norsk doktrine prinsippene offensiv opptreden og handlefrihet, som kan utnyttes for å eksempelvis forstyrre fienden, hindre han i effektiv lokalisering eller påvirke gjennom motstøt (Hærens Våpenskole, 2020, ss. 39-40). Nyttens dette samlet slik at egne styrkers overlevelse sikres eller at fienden hindres i effektive forberedelser så taler det for at norsk defensiv vil kunne stå mot den russiske ilden og opprettholde en stans. Likevel vil den russiske styrkeoverlegenheten kunne påvirke hvor lenge stansen faktisk kan opprettholdes.

5. Kontekstualisering

Kontekstualiseringen tar for seg hendelser fra den russisk-ukrainske krigen for å synliggjøre relevansen og overførbarheten til funnene fra den komparative analysen. Den vil ikke bidra inn i besvarelsen av problemstillingen, men kun vise relevansen til funnene som svarer på studien. Hendelsene er valgt på grunnlag av to faktorer, de er godt dokumentert av flere kilder, samt at de synliggjør hvordan momenter fra funnene kan bli brukt i en reell situasjon. I løpet av den komparative analysen har russisk ild og tempo, og norsk utnyttelse av lendet, vist seg som sentrale. Funnene som blir kontekstualisert ligger derfor primært innenfor disse. Underpunktene er derav: (1) Ild som avgjørende effektør og tempo som tilrettelegger i offensiven. (2) Viktigheten av defensivens utnyttelse av lendet. Utnyttelse av lendet i defensiven.

5.1 Ild og tempo i offensiven

5.1.1 Dødeligheten til den indirekte ilden og viktigheten av spredning

Data fra det første året etter invasjonen av Krim i 2014 viser at indirekte ild var ansvarlig for omtrent 85% av alle falne og sårede (Karber, 2015, s. 17; Kofman, Migacheva, Nichiporuk, Radin, Tkacheva & Oberholtzer, 2017). Videre hadde russisk forhåndsbekjemping stor effekt når de lyktes med effektiv lokalisering, både mot pansrede og upansrede mål. Det russiske krumbaneangrepet på Zelenopillya i 2014, viste den ødeleggende effekten den indirekte ilden kan ha på fienden som følge av effektiv lokalisering og synkronisert bruk av krumbaneressursene (Karber, 2015, ss. 36-37; Fox, 2017). Angrepet hadde kun en varighet på et par minutter, men kombinasjonen av avstandsleverte presisjonsvåpen og artilleri resulterte i ødeleggelsen av pansrede kjøretøyer tilsvarende to bataljoner. I tilfeller hvor de mislyktes med, eller hadde, manglende lokalisering var konsekvensen at enheter fra begge sider rykket

uforberedt inn i områder, og gikk på uproporsjonalt høye tap (Fox, 2022). Disse hendelsene belyser både relevansen av effektiv lokalisering og konsekvensene av manglende kontraoppklaring og spredning i defensiven.

5.1.2 Utfordringer med toppstyrt ledelse av indirekte ild

Samlerapporten fra den amerikanske tenketanken RAND Corporation, *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine*, skriver at observasjoner fra den russisk-ukrainske krigen viser at den toppstyrte ledelsen av indirekte ild fører til et manglende skille mellom tidskritiske og mindre kritiske mål (Zabrodskiy, Watling, Danylyuk & Reynolds, 2022, s. 48). Samlerapporten poengterer videre at russisk indirekte ild bekjempet mål suksessivt etter hvert som de ble rapportert inn, og at de ofte repeterte engasjementet på det samme målet til det var bekreftet ødelagt, før neste mål ble engasjert (Zabrodskiy et al., 2022, s. 48). Unntakene fra dette var når krumbanerressurser ble direkte underlagt lavere enheter. Observasjonene var da en større fleksibilitet i bruken av den indirekte ilden og en høyere måloppnåelse (Zabrodskiy et al., 2022, ss. 47-49). Dette belyser hvordan en tilgjengelighet av krumbanerressurser hos en lavere enhet kan øke graden av fleksibilitet i bruken av indirekte ild. Samtidig som det synliggjør hvordan en toppstyrt ledelse av indirekte ild kan føre til forsinkelser i ildkjeden og i endring av mål.

5.1.3 Toppstyrt manøver i forfølgelsen

Observasjoner fra vestlige kilder og samlerapporten til RAND, *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine*, viser at en toppstyrt ledelsen kombinert med spredte manøvrer og kompleks ildkoordinering, tidvis gjorde det utfordrende for russiske styrker å forfølge fienden inn på dypet (Fox, 2022; Zabrodskiy et al., 2022, ss. 49-52). RAND-rapporten konkluderte med at operasjoner i komplekst lende, avvik fra planen og usynkroniserte manøvrer økte antallet hendelser der russiske styrker skjøt på andre egne, både med indirekte- og direkte ild (Zabrodskiy et al., 2022, s. 50). Observasjonene fra den uavhengige tenketanken Institute for the Study of War observerte tilsvarende utfordringer, når den skriver at russiske sjefer gjentatte ganger har strukket styrkene for langt over flere akser, og derav kulminert (Institute for the Study of War, 2022a). Dette synliggjør utfordringen som ble identifiseres i del-analysen vedrørende en manøver mot dypet, og hvordan defensiven kan utnytte lendet og forberedelser til å forme, isolere eller stanse fienden.

5.1.4 Utnyttelse av gjennombruddet

De første offensive operasjonene med russiske BTG-er under invasjonen av Krim, viser at russisk styrker lykkes med forfølgelse av fienden i de tilfellene de utnytter uoversiktlige situasjoner (Karber, 2015, ss. 37-38). I slike tilfeller ble det videre observert at forsvarende styrke identifiserte omgåelsen eller gjennombruddet for sent og måtte iverksette en hurtig tilbaketrekning (Karber, 2015, ss. 37-38). Den russiske BTG-en som ble satt inn mot Ilovaisk i 2014 oppnådde dette. Styrken utnyttet den kaotiske situasjonen etter byen falt og satte tempo mot dypet, som skapte et gap i den ukrainske forsvarslinjen (Karber, 2015, ss. 37-38; Fox, 2021). Vestlige rapporter fra slaget konkluderte med at en vellykket forfølgelse ofte resulterte i uproporsjonale høye tapstall for forsvarende part (Karber, 2015, ss. 42-43; Fox, 2021). Dette belyser hvordan den russiske tilnærmingen kan gå fra omgåelse eller gjennombrytning, til forfølgelse og samtidig ivareta tempo i manøveren. Tempo ble da ivaretatt gjennom bruk av indirekte ild for å muliggjøre omgåelse i flankene og risikovillighet i manøveren mot dypet for å avskjære fienden. I tillegg synliggjør det hvordan balansegangen mellom dybde og spredning i defensiven, kan brukes for å hindre fienden omgåelse i flankene og gjennombrudd.

5.1.5 Tempo gjennom ild

Observasjoner fra de innledende fasene i invasjonen av Krim synliggjør hvordan russiske styrker kan lykkes med å ivareta tempo i offensiven gjennom kombinasjonen av langvarig forhåndsbekjemping etterfulgt av gjennombrudd i flankene og omgåelse av hovedstyrken (Karber, 2015, ss. 36-40). I slaget om byen Ilovaisk brukte de russiske styrkene en knapp uke fra de ble deployert til omfatningen av de ukrainske styrkene var komplett (Karber, 2015, ss. 37-38). Samtidig fremhever vestlige rapporter at defensivens feilvurdering av de russiske styrkenes fysiske tempo, var den avgjørende faktoren for utfallet (Cohen, 2016; Fox, 2021). Feilvurderingen kan ha resultert i at ukrainerne holdt stillingene sine for lenge og ble tvunget til å trekke ut hurtig og lengre bak enn planlagt (Karber, 2015, s. 37; Cohen, 2016). Hendelsene i Ilovaisk belyser at en massiv og langvarig bruk av indirekte ild kan gi effekt på fienden selv om ilden har lav presisjon, og at dette kan kompenseres for gjennom volum over lengre tid. I tillegg belyser det utfordringene for et statisk områdeforsvar sett opp mot en artilleritung offensiv.

5.2 Defensivens utnyttelse av lendet

5.2.1 Defensivens evne til stans

Den ukrainske stansen ved Bilohorivka, mai 2022, synliggjør hvordan defensiv part kan oppnå en høy ambisjon gjennom forsterkning av hinder og komplementær bruk av ild, manøver og anti-mobilitet. Ukrainske styrker stanset det russiske forsøket på å bryte over Siverskyi-Donets elven, til tross for russiske forberedelser og bruk av indirekte ild (Henkin, 2022, s. 24). Hendelsen viser også den prinsipielle gangen i en russisk gjennombrytningsoperasjon. Styrkene trakk seg tilbake i 3 dager, gjennomførte større forberedelser og forhåndsbekjemping, for deretter å gjennomføre et nytt gjennombrytningsforsøk med understøttelse av tyngre ingeniørressurser (Institute for the Study of War, 2022b; Kramer, 2022; Williams & Pona, 2022; Henkin, 2022, ss. 24-25). Trefningene belyser poengene som ble identifisert i studiens samlede analyse, vedrørende defensivens fordeler i forhold til valg av lendet man sloss i, samt hvordan god utnyttelse av lendet forsterker effekten av egne aktiviteter. Samtidig viser observasjonene at utfallet i Bilohorivka hovedsakelig var resultatet av at den russiske tilbaketrekningen og reorganiseringen ga ukrainske styrke tid og mulighet til å forberede defensiven. Dette gjorde at defensiven kunne lokalisere fienden og å etablere stillings- og engasjementsområder basert på fiendens forventede angrepsakser (Henkin, 2022, s. 24; Institute for the Study of War, 2022b). Samtidig muliggjorde lokaliseringen at ukrainsk indirekte ild kunne forstyrre fienden i hele operasjonsområdet (Institute for the Study of War, 2022b; Henkin, 2022, ss. 24-25). Hendelsen synliggjør hvordan lokalisering kan påvirke i hvilken grad den indirekte ilden kan nyttes effektivt, både i offensiven og defensiven.

5.2.2 Mobile enheter i defensiven

Observasjonene fra starten av Krim-invasjonen synliggjør at defensive styrker oppnådde større måloppnåelse når de utnyttet mobile styrker til å gjenta engasjementene suksessivt, gjennom en kombinasjon av tilbaketrekning og bakhold (Karber, 2015, s. 23). I tilfellene hvor defensiven mislyktes med dette ble det observert tilsvarende negativ effekt, der offensiven holdt et overordnet høyere tempo og hadde bedre effekt av den indirekte ilden (Karber, 2015, s. 42). Lignende observasjoner ble gjort under slaget ved Sumy som del av de innledende angrepene i den russisk-ukrainske krigen (Anderson, 2022). Observasjoner viser til at slaget demonstrerte hvordan mobile enheter var et suksesskriterie for en vellykket defensive i møte taktisksamvirkeenheter (Anderson, 2022). Hendelsene belyser hvordan anvendelsen av dynamisk forsvar i dybden kan muliggjøre at defensiven både forstyrrer fiendens fremrykning mot dypet og

påvirker han suksessivt bakover fra flere stillingsområder. Samtidig som det viser at kombinasjonen av statiske stillingsområder og mobile enheter i flankene kan ivareta prinsippet om et dynamisk forsvar.

6. Konklusjon

Denne kvalitative studien har hatt til hensikt å belyse hvilke forhold som må utnyttes for at prinsippene for norsk defensiv og russisk offensiv skal lykkes relativt til hverandre. Studien har blitt gjennomført som en komparativ analyse der norsk defensiv basert på *Forsvarets doktrine for landoperasjoner* og russisk offensiv på *Doktrine for forberedelser og gjennomføring av samvirkestrid, del 2 (bataljon, kompani)*, har blitt kategorisert og analysert innenfor feltfunksjonene ild, manøver og mobilitet/anti-mobilitet. Datainnsamlingen og analysen har gitt forståelse for de to ulike tilnærmingene og belyst flere forhold som påvirker både den norske og russiske evnen til å slå motparten.

Norsk defensiv vektlegger en helhetlig plan som balanserer de defensive prinsippene HOSKGD, for å rive opp angrepet. Ild skal nyttes kontinuerlig i hele operasjonsområdet for å nedkjempe og forme fienden. En aggressiv, dynamisk og uforutsigbar manøver i kombinasjon med ild og anti-mobilitetstiltak i hele dybden av forsvaret, skal slite ut fienden og ødelegge tempoet hans. En norsk defensiv vil kunne motstå en russisk offensiv dersom lendet utnyttes til å etablere sperringer, den helhetlige planen utnytter effektiv bruk av lendet, og en styrkeorganisering balanserer eksempelvis kraftsamling med minimal gjenbruk av styrker. Hvilket ambisjonsnivå som søkes oppnådd vil likevel være avhengig av tilgjengelige ressurser, tid tilgjengelig og det aktuelle lendet, siden det i stor grad dikterer hvordan HOSKGD kan balanseres i møte med fienden. Lendet vil også kunne utjevne den antatte ubalansen i ressurser mellom norske og russiske styrker, ved at god utnyttelse kan påvirke fiendens mulighet til å slåss med alle sine ressurser samtidig.

Russisk offensiv vektlegger risikovillighet og en aggressiv gjennomføring av striden, for å skape et gjennombrudd og angripe mot dypet av fienden. Ild anses som hovedverktøyet for å slå fienden ved å gjennomføre en massiv forhåndsbekjempelse for å ødelegge fienden, for så å opprettholde ilden gjennom hele offensiven. Manøver skal gjennomføres koordinert med ild for

å muliggjøre effektiv bruk av direkte ild, samt en aggressiv manøver mot dypet av fienden. Enhver mulighet til å forfølge eller skape gjennombrudd skal tas. Mobilitet prioriteres opprettholdt primært gjennom omgåelse eller hurtig gjennombrytning, understøttet av massiv ild, for at tempoet skal kunne opprettholdes. Russisk offensiven vil kunne lykkes dersom den fysiske mengden ildeeffektorer og ressurser utnyttes effektivt for å opprettholde tempo og en fysisk ødeleggelse av fienden. Dette krever effektiv lokalisering av fienden, nøye koordinering av bruk, samt manøverrom for å fysisk få plass til styrken slik at en styrkeoverlegenhet kan utnyttes.

Funnene i denne studien belyser med det særlig utnyttelsen av to forhold som påvirker hvorvidt den norske eller russiske siden vil lykkes. (1) Norsk defensiv sin evne til å kunne sinke, stanse og nedkjempe en russisk offensiv påvirkes i stor grad av mulighetene i landet og hvordan det utnyttes. (2) Skal den russiske offensiven lykkes fordrer det effektiv utnyttelse av ilden, særlig den indirekte, samt at den fysiske mengden med ressurser organiseres og utnyttes slik at et overlegent tempo i manøveren mot dypet kan opprettholdes.

Til videre forskning så kan det forskes på de to ledelsesfilosofiene i doktrinene i forhold til den prinsipielle gjennomføringen av offensiven og defensiven, relativ til hverandre. En slik studie vil kunne se på hvordan en russisk sentralisert ledelse av offensiven sett opp mot norsk desentralisert ledelse i defensiven, påvirker utfallet av hvilken tilnærming som lykkes. Dette vil kunne si noe mer om hvilke av doktrinene som er i best stand til å håndtere kaos og det uforutsigbare. Samtidig vil et slikt studie mulig kunne gi noe grad av forståelse for valg som er tatt i den russisk-ukrainske krigen.

7. Litteraturliste

- Andersen, S. S. (1997). *Case-studier og generalisering*. Fagbokforlaget.
- Anderson, M. G. (2022, August 17). *How Ukraine's Rovng Teams of Light Infantry Helped Win the Battle of Sumy: Lessons for the US Army*. Modern War Institute: <https://mwi.usma.edu/how-ukraines-roving-teams-of-light-infantry-helped-win-the-battle-of-sumy-lessons-for-the-us-army/>
- Charmaz, K. (2014). *Constructing Grounded Theory* (2. utgave. utg.). SAGE Publications Ltd.
- Cohen, M. (2016, Juni 10). *Ukraine's Battle at Ilovaisk, August 2014: The Tyranny of Means*. Army University Press: <https://www.armyupress.army.mil/Journals/Military-Review/Online-Exclusive/2016-Online-Exclusive-Articles/Ukraines-Battle-at-Ilovaisk/>
- Etterretningstjenesten. (2023). *Fokus 2023 - Etterretningstjenestens vurdering av aktuelle sikkerhetsutfordringer*. Etterretningstjenesten.
- Forskning.no. (2012, Februar 27). *Hva er Hermeneutikk?* Forskning: <https://forskning.no/filosofiske-fag/hva-er-hermeneutikk/722732>
- Forsvaret. (2021). *Konsept for utvikling av hæren: Morgendagens Hær*. Forsvaret.
- Forsvarets stabsskole. (2019). *Forsvarets fellesoperative doktrine (FFOD)*. Oslo: Forsvarets stabsskole.
- Forsvarsstaben. (2004). *Forsvarets doktrine for landoperasjoner*. Forsvarsstaben.
- Fox, A. C. (2017, 01 17). *The Russian-Ukrainian War: Understanding the Dust Clouds on the Battlefield*. Modern War Institute: at West Point: <https://mwi.usma.edu/russian-ukrainian-war-understanding-dust-clouds-battlefield/>
- Fox, A. C. (2021, April 23). *The Siege of Ilovaisk: Manufactured Insurgencies and Decision in War*. Association of the United States Army: <https://www.ausa.org/publications/siege-ilovaisk-manufactured-insurgencies-and-decision-war>
- Fox, A. C. (2022, September 29). *Reflections on Russia's 2022 Invasion of Ukraine: Combined Arms Warfare, The Battalion Tactical Group and Wars in a Fishbowl*. Association of the United States Army: <https://www.ausa.org/publications/reflections-russias-2022-invasion-ukraine-combined-arms-warfare-battalion-tactical>

- Grau, L. W., & Bartles, C. K. (2017). *The Russian Way of War*. Foreign Military Studies Office (FMSO).
- Henkin, Y. (2022). *The "Big Three" Revisited: Initial Lessons from 200 Days of War in Ukraine*. Marine Corps University Press.
- Howard, M., & Paret, P. (1993). *Carl von Clausewitz - On war*. Princeton University Press.
- Hærens Våpenskole. (2012). *Stormtroppen i felt*. Hærens Våpenskole.
- Hærens Våpenskole. (2015). *Stabshåndbok for Hæren - Plan- og beslutningsprosessen*. Hærens Våpenskole.
- Hærens Våpenskole. (2020). *Håndbok i taktikk*. Hærens Våpenskole.
- Institute for the Study of War. (2022a, Mars 16). *Ukraine Conflict Updates*. Institute of the Study of War: <https://www.understandingwar.org/backgrounders/ukraine-conflict-updates>
- Institute for the Study of War. (2022b, Mai 8). *Russian Offensive Campaign Assessment, May 8*. Institute for the Study of War: <https://understandingwar.org/backgrounders/russian-offensive-campaign-assessment-may-8>
- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2011). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt Forlag.
- Karber, P. A. (2015). *Lessons Learned from the Russo-Ukrainian War: Personal Observations*. Johns Hopkins Applied Physics Laboratory & U.S. Army Capabilities Center (ARCIC).
- Kofman, M., Migacheva, K., Nichiporuk, B., Radin, A., Tkacheva, O., & Oberholtzer, J. (2017). *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*. RAND Corporation.
- Kramer, A. (2022, Mai 26). *A Doomed River Crossing Shows the Perils of Entrapment in the War's East*. The New York Times: <https://www.nytimes.com/2022/05/25/world/europe/russia-ukraine-donbas.html>
- Leraand, D. (2021, November 7). *Echelon*. Store Norske Leksikon: <https://snl.no/echelon>
- Minoborony Rossii. (2006). *Doktrine for forberedelser og gjennomføring av samvirkestrid, del 2 (bataljon, kompani) - (original språk: Боевой устав по подготовке и ведению общевойскового боя, часть 2 (батальон, рота))*. (Google, Overs.) Moskva Voennoye Izdatel'stvo.

- Nilstun, C. (2021, November 7). *Doktrine*. Store Norske Leksikon: <https://snl.no/doktrine>
- Norsk Utenrikspolitisk Institutt. (2022). *Komparativ metode*. NUPI: <https://www.nupi.no/vaar-forskning/temaer/teori-og-metode/komparativ-metode>
- Ravndal, Ø. (2016). *Øket Russisk Operativ Evne - Implikasjoner for Norges evne til å avverge eller motstå et væpnet angrep [Mastergrad]*. Forsvarets Høgskole.
- Rienecker, L., & Jørgensen, P. S. (2013). *Den gode oppgaven*. Fagbokforlaget.
- Robinson, C. D. (2005). The Russian Ground Forces Today: A Structural Status Examination. *Journal of Slavic Military Studies*, 2005(2), 189-206. <https://doi.org/10.1080/13518040590944421>
- Williams, S., & Pona, O. (2022, Mai 13). *Bloody river battle was third in three days - Ukraine official*. BBC: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61399440>
- Zabrodskyi, M., Watling, J., Danylyuk, O., & Reynolds, N. (2022). *Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February-July 2022*. RUSI.